

DEMOKRACIJA

Kdor daruje ubogim,
posoja Bogu.

VICTOR HUGO

Leto XVI. - Štev. 7

Trst - Gorica, 20. aprila 1962

Izhaja 1. in 15. v mesecu

VEDNO MANJ UPANJA Praznik vstajenja

Razorožitvena konferenca v Ženevi na mrtvi točki - Hruščev zavrnil anglo-ameriško spomenico - Pogovori o berlinskem vprašanju

Pogovori o atomskem premirju med Ruskom in Gromikom so se končali z neuspehom. Zunanja ministra sta že pred časom zapustila Ženevo, kjer so potekala pogajanja. Vendar pa je tedaj še ostalo, sicer šibko upanje, da zavezništvo in Sovjeti najdejo skupno točko, s katero bi končno le prišli do sporazuma. Ameriški zunanji minister je tedaj zagotovil, da bodo Američani izvedli vrsto nuklearnih razstrelitev, če pred koncem aprila ne bo prišlo do sporazuma. Rusk je tedaj izjavil, da so Sovjeti s svojimi poskusi, ki so jih izvedli preteklo leto in s tem pretrgali atomsko premirje, napravili važen korak naprej v atomskem raziskavanju. Zaradi tega so zavezništvo prisiljeni, da skrbijo za svojo varnost in nadaljujejo z razstrelitvami v ozračju.

Kljub temu pa je še vedno dovolj časa, da se Hruščev premisli in prepreči napovedane anglo-ameriške poskuse. Macmillan in Kennedy sta poslala Sovjetom spomenico, v kateri sta na praktičen in popustljiv način predlagala Hruščevu, da se dokončno sporazumejo o prenehanju atomskih poskusov. Toda sovjetski diktator je spomenico zavrnil, rekoč, da je prepolna antisovjetske propagande. Ta negativni odgovor je pomenil eno izmed največjih razočaranj za zahodnjake. Skoraj tri leta se je zdelo, da bodo Sovjeti sprejeli mednarodno nadzorstvo. Toda preteklega meseca, ko so se delegati obeh strank zopet sestali v Ženevi, je Kremeľ odločno zavrnil vsako nadzorstvo pod katerokoli obliko. Macmillan je v spomenici opozoril na važno dejstvo. Do sedaj niso tehnične priprave, ki so človeku na razpolago še toliko izpolnjene, da bi lahko z gotovostjo razločili naravne potrese od atomskih poskusov. Če se torej obe stranki ne zmenita za nadzorstveno službo, tedaj se bo lahko večkrat primerilo, da bodo znanstveniki v Ameriki in Sovjetiji zamenjali naravne potrese z atomskimi poskusi in vlade obeh držav se bodo obtoževale, da so eni ali drugi prelomili premirje. Kljub temu, da so pred leti Sovjeti že vsaj v glavnem sprejeli princip o nadzorovanem premirju, so sedaj odločni, da na kaj takega sedaj ne pristanejo. Vsakomur se postavlja vprašanje, zakaj so sedaj kremeljski vodje spremenili svoje mišljenje.

Ministrski predsednik Harold Macmillan je jasno povedal, da nikakor ne more verjeti sovjetskimi nenehnim zatajevanjem, da je njihov edini razlog, da odbijajo nadzorovano premirje, bojazen pred špionazo. Po drugi strani pa strah pred vohunštvom, ki se ga tako zelo boje, jasno prikazuje njihovo mentaliteto. Prav gotovo je, da tisti, ki se z vohunštvom največ ukvarja, se špionaze tudi najbolj boji. Sovjeti nikakor ne morejo razumeti, da je prešla doba, v kateri se je lahko neko deželo popolnoma odrezalo od ostalega sveta in jo pokrilo pod tančico skrivnosti. Dandanes se ni mogoče z gotovostjo računati, kaj se dogaja v Sibiriji, morda nam bodo jutri nove tehnične priprave do potankosti podale sliko o atomskih poskusi, ki se bodo vršili v daljni polarski ruski zemlji. Tedaj se bodo Sovjeti lahko prepričali kako nesmiseln je njihov strah, da bi se lahko zvedelo za njihove dejavnosti in zato ne bodo potrebni več vohuni.

BERLINSKA KRIZA

Vprašanja med Vzhodom in Zahodom ostajajo v glavnem še vedno na mrtvi točki, toda berlinska kriza se je toliko pomirila, da je ameriški predsednik lahko odpoklical iz Berlina generala Claya.

General Clay je heroj tragičnih dni iz let 1948/49, ko so Američani vzpostavili zračni most med bivšo nemško prestolnico in Bonnom. Preteklega poletja pa je Kennedy ponovno odposlal generala v Berlin, ko se je pričela nova kriza, ki so jo povzročili Sovjeti z gradnjo sramotnega zidu med obema sektorjema bivše nemške prestolnice. S tem so Sovjeti hoteli moralno in ekonomsko uničiti zahodni Berlin. Poslanstvo generala Claya je bilo v tem, da bi prepričal Sovjete, da se zahodnjaki ne bodo pustili ustraševati ter bodo ostali na pozicijah iz leta 1945. Poleg tega pa so hoteli Berlinčanom vliti novega poguma ter jim zagotoviti, da se zavezništvo ne bodo ustrašili novih sovjetskih pretenj.

Na vsak način je generalu Clayu uspelo, da je dosegel od Sovjetov, da ne nadlegujejo več letalskih koridorjev, ki vežejo Berlin z bonnsko republiko. Prav tako so Sovjeti opustili svoje pritiskanje na berlinsko vprašanje in to zaradi tega, ker se je Hruščev prepričal, da bi prav zaradi Berlina lahko prišlo do atomske vojne, kakor tudi zaradi tega, ker so pogovori med Ruskom in Gromikom nakazali nove poti za razčiščenje tega vprašanja.

General Lucius Clay se je preteklo nedeljo vrnil v Washington, da bi poročal ameriškem predsedniku o sedanjem stanju v Berlinu. Na tiskovni konferenci je

najprej kritiziral ameriško taktiko, ki dovoljuje svetovnemu javnemu mnenju, da je že predčasno obveščeno o ameriško-sovjetskih pogajanjih okrog vprašanja bivše nemške prestolnice. Zagotovil pa je tudi, da so zavezništvo podvzeli vse ukrepe, tako da sedaj njegova prisotnost v Berlinu ni več potrebna.

Zadnji pogovori med predstavnikoma obeh strank so pokazali, da se je bistvo vprašanj premaknilo na različna mnenja o važnosti letalskih koridorjev. Kljub temu, da je še nešteto razlik med obema velesilama, zgleđa, da so našli nove možnosti, ki bodo prinesle koristi obema strankama. Američani so pripravljeno opustiti svoje zahteve po okupaciji svoje cone in zahtevajo, da se vzpostavi nov zakonski pravilnik o dohodnih poteh v bivšo nemško prestolnico. Sovjeti pa vidijo v tem popuščanju možnost, da bodo lahko zagotovili Vzhodni Nemčiji politično rivalitacijo.

Ceprav še vedno ostaja možnost, da bodo pogovori zvođeneli pa lahko rečemo, da je bilo tokrat prvič, da je zahodnjakom uspelo spraviti razpravljanje na one točke, ki so si jih zaželeli.

ZELO RESNE TITOVE ZADREGE

Milovan Djilas ponovno aretiran zaradi knjige „Razgovori s Stalinom“

Ze nekaj časa dežujejo v Titovi Jugoslaviji intervjuji tujih časnikov z maršalom Titom o najbolj perečih vprašanjih jugoslovanske politike. Posebno skrb predstavlja neprestano gospodarsko eksperimentiranje, ki mu daje posebno važnost sedanje zbiranje zahodno-evropskih sil za njihovo čim tesnejše gospodarsko in politično sodelovanje. Pri tem ostajajo titovi odprti ust, posebno še spričo dejstva, da se temu zbiranju pridružujejo v eni ali drugi obliki tudi nevturalne, ali recimo izvenblokovske države.

Tito se je v zadnjih letih rad otepal tujih časnikov, kar je povsem razumljivo. Ze sam po sebi neroden položaj Titove Jugoslavije med obema svetovoma, se je s Sovjetsko-Kitajskim nasprotstvom še bolj zamotal. Titova vlada nima torej samo težav s to nekomformistično politiko, pač pa se istočasno trudi, da izvede nov gospodarski program, ki naj bi odgovarjal današnjim zahtevam.

Preosnove naj bi zlasti prinesla nova ustava. Izgleda pa, da so sestavljali nateleti na težave in zato je Edvard Kardelj podaljšal rok za urejanje nove ustave kar za eno leto. Težave v ustavnih spremembah prihajajo do izraza pri naporih za decentralizacijo dežele, pri podeljevanju enakopravnosti vsem narodom, ki živijo v Jugoslaviji. Težave se pojavljajo tudi pri želji za liberalizacijo države v socialističnem okviru. Jugoslovanski ideologi iščejo zlasti v teh zadnjih tendencah nove oblike, ki naj bi bile - kot si to domišljajo - za vzgled drugim narodom pri reševanju njihovih problemov.

Pri sovjetsko-kitajskih nasprotovanjih je Beograd v toliko neposredno prizadet, ker mora Jugoslavija služiti Pekingu v sporu s Sovjetijo kot grešni kozel. Pekin se trudi, da udarja po Jugoslaviji, da bi pri tem zadell Moskvo. Tu pa je še Albanija, ki je nekako boljše dveh tekmecev: Pekinga in Moskve.

To pa niso edine skrbi, ki belijo glavo Titu. Skupno evropsko tržišče je za mnoge jugoslovanske komuniste gospodarski orjak, ki ogroža manjše evropske, afriške in azijske države.

Dvaindvajseti partijski kongres in njegovo obsodbo stalinizma, smatrajo mnogi jugoslovanske komunisti kot ugodno za boljše razumevanje Beograda z Moskvo.

V razgovoru s švicarskim dopisnikom tednika »Die Weltwoche« je Tito na časnikarjevo vprašanje, ali Hruščevu mirov-

no politiko odobravajo tudi ostale mero-dajne osebnosti v Sovjetski zvezi in ali obstoja po njegovem mnenju organizirana opozicija znotraj sovjetske komunistične partije, odgovoril: »Jasno je, da bi Hruščev take politike ne vodil, če ne bi računal na podporo svojih sodelavcev in na večino sovjetskega ljudstva.« »Ni politike,« je dejal Tito, »ki ne bi imela svojih nasprotnikov. Ti nasprotniki pa so nepc-

Vesele velikonočne
praznike
želita vsem naročnikom,
čitateljem,
sodelavcem,
oglaševalcem
in vsem Slovencem
po svetu

uredništvo in
uprava
Demokracije

membni in jaz mislim, da je večina ruskega naroda na Hruščevi strani.«

Nadalje je dopisnik vprašal jugoslovanskega diktatorja, zakaj sta Kitajska in Albanija nasprotni Jugoslaviji. Tito je odgovoril: »To je vprašanje, ki si ga sami pogosto stavljamo, kajti zadržanje kitajskih komunistov nam je večkrat povsem nerazumljivo. Po mojem mnenju so albanski komunisti napadalno orodje proti Jugoslaviji, ki pa največkrat merijo s svojimi napadi drugam.«

In še zadnje vprašanje švicarskega dopisnika: »Vi ste pred kratkim omenili Skupno evropsko tržišče in izjavili, da predstavlja pretnjo za mirni gospodarski razvoj v svetu, posebno pa predstavlja zahodno-evropska integracija nevarnost za socialni in gospodarski napredek dežel,

Od zdavnaj, morda pa še najbolj od Cankarjevih časov, je velika noč praznik, ki je od vseh najbolj povezan z utripi slovenskega naroda. Tu se že ob bledih jutranjках spaja tiha verska mistika s pripravami in mislimi za proslavo bližajočega se praznika.

Počasi, skoro neopazno pre-reha hladno deževje. Sveže diše-či veter pogleda v vsako brajdo, obišče vsak pašten, rahlo objame vsak latnik in takoj opazi, ali so se pokazala prva očesa. Potem privabi škorce in taščice. V veselih črnkastih jatah si iščejo gnezda in domov. Po poljih in rahlo ozelenelih kraških dolinah diši po rosi, ostro mami komaj prebujena meta in materina dušica.

Še lanski radič prične z novo močjo poganjati. Pričnejo velika čiščenja, saj mora vsak dom biti v najlepšem redu, pripravljen za sončni praznik Vstajenja. Vsaka gospodinja pripravlja tradicionalne jedi: police in pince, pirhe in žolico, pršut in hren. Ob nočem drugem prazniku ni na mizi, in to v vsaki tudi najskromnejši družini, vse polno skoro samo slovenskih jedi in pi-jač.

In ob tem izobilju, v tej sili sreči preseka zavest misel: ali ni danes veliki teden prej preizkušnja mladenosti in sive brezbriznosti, kot pa doba trpljenja, kajljenja novih, krepkih duš? Lepo je živeti v domu, kjer je vse svežlo in novo, kjer ne manjka nobeden od številnih električnih aparatov, kjer je na mizici radio, v kotu televizijski aparat in kjer

ni nikoli časa za zaupen razgovor. Ali je zares lepo živeti v takem domu? Ali Tebe, slovenska mati, nikoli ne privabi knjižica, kjer bi Ti slovenska beseda odkrila skrivnost, da je večja ljubezen vzgajati svoje otroke v skromnosti kot v razvajanju? Ali Tebe, slovenski fant, ne zanima kopica vprašanj in življenjskih problemov, ki Ti jih postavlja vsak dan na pot Tvoja narodna zavest? In Ti, slovenska visokošolka, ali ne pozabljaš morda, da je toliko slovenskih knjig, katerim niti naslova ne poznaš in bi jih utegnili prečitati, ko se z vlakom voziš na univerzo?

Pa je že tako, da slovensko srce ne more dolgo žalovati in tožiti. V roke vzame harmoniko in zapoje. Še so na Koroškem vrelci čiste slovenske besede in zlahkrih misli, ki se odpirajo in brstijo kot mladje na trtni lozi, sladka tolažba, da še smemo upati. In še pojo na Goriškem in Tržaškem naša dekleta in fantje in jim žarijo oči ob pesmi, ki je polna tihe bolečine in prešernega veselja. Ti, vihravi fant, ki ti ni bila pretežka neprespana noč ob delu za naš tisk in ti, klepetavo dekletce, ki si spleto pisane trake za našo prireditve; ti, drobni fantiček, ki jecljaje izgovarjaš prve besede in se učiš pesmic v slovenskem vrčcu - v vas smo položili vse naše želje in upanja za praznik vstajenja, za Veliko noč našega naroda. Brez te vrste vere bi ne bili dosegli toliko vzpodbudnih uspehov, kot jih je naša slovenska manjšina v zajedstvu že tolikokrat požela.

Ni važno, da smo mnogokrat v tej hladni in dolgi zimi obupovali in se nam je zazdelo, kot da ne bo pomlad nikoli prišla. Ni danes čas za obupovanje in ne za malodušnost. Kajti kot prihaja vsako leto pomlad in kot je vsako leto praznik Velike noči, tako bo prav gotovo naš narod obstal na tem košču zemlje, na Tržaškem in Goriškem, Koroški, Kanalski dolini in v Reziji, povsod, kjer ga hočejo asimilirati in pretopiti. Potrebno ni samo zaupati, ampak tudi vzeti v roke knjigo in vztrajati v borbi, ki so nam je predali dedje in pradedje.

V tej vsakodnevni borbi za obstanek slovenstva in za priznanje tistih pravic, ki so si jih celo afriški narodi deloma že priborili in jim jih priznavajo, naj nam bo letošnja Velika noč praznik zmaganosti in potrditve vere v vse, kar stalno upamo in pričakujemo. Naj nam bo obenem verski in narodni praznik, praznik vseh Slovencev in vsakega posameznika, slavje pesmi, radosti in zaupanja. Naj prinese mnogo vedrine in optimizma v srca vseh, ki so trudni in razočarani, ali pa morda bolni in žalostni. Naj pomladni praznik velika noč dvigne vse naše ljudi, z novo vero v Vstajenje, to je letošnja želja našega lista vsem čitateljem in vsem Slovencem.

In ko se bodo prve mačice razpele na vrbi in bo v vsem sijaju zablestelo sonce, bomo vedeli, da je pomlad zares tu. Pomlad v vsa srca, v vsak dom, povsod, kjer je še ostalo kaj zatohlega od zimskih dni, naj posije sonce. In ko se bodo na sam dan Vstajenja vrnili, po starem slovenskem izročilu, zvonovi iz Rima, naj nam prinesejo pravice enakopravnosti z večinskim narodom v okviru posebnega statuta za deželo Furlanija-Juljska Benečija. To so naše najtoplejše želje za velikonočni praznik!

N. G.

VESTI z GORIŠKEGA

Razprava o občinskem proračunu

Slovenski svetovalci so predlagali zgraditev novega poslopja za slov. šole

V ponedeljek 2. t.m. je goriški občinski svet začel razpravljati o proračunu za tekoče upravno leto. Proračun izkazuje 1.997.170.000 lir dohodkov in ravno toliko izdatkov.

Po prečitavanju uvoda in kratki razlagi odbornika za finance je prvi dobil besedo zastopnik skupine slovenskih svetovalcev, od katerih so bili vsi trije navzoči (dr. Sfiligoj, dr. Kacin in dr. Bratina). Dejal je, da je letošnji proračun bolj prožnega značaja in zato daje upanje, da se bodo upoštevali tudi predlogi slovenskih svetovalcev, ki so jih v prejšnjem letu predložili že 13. novembra. Se pred tem, so slovenski svetovalci predložili tudi zahtevo naj se obnovi avtobusni promet iz mesta v Pevno in Oslavje ter nazaj in dostavi obremenjen točen urnik.

Slovenski svetovalec je v imenu svoje skupine izjavil, da se strinja z odločitvijo odbora za sestavo posebne komisije, ki naj vzame v pretes vso zadevo avtobusnih uslug glede osebnega prometa. Ponovil je zahtevo od 13. novembra, naj se potegne do vseh hiš in Sente, tudi ob vznožju vasi, vodovodna mreža in električna razsvetljava. Z ozirom na zakon za pomoč goriškim krajam, ki zajame tudi področje Sente, je priporočil odboru, naj upošteva mnenje prizadetega ljudstva in sestavi poseben načrt za vse, kar ljudstvo potrebuje: vodo, luč, ceste in tudi popravilo hiš in drugo.

»Prav je ravnal odbor«, je nadaljeval slovenski svetovalec, »ko je naprosil gospoda župnika iz Pevne, naj izve za mnenje domačinov glede kraja, kjer naj bo pokopališče. To je g. župnik tudi že storil in zgleda, da si ljudstvo želi ohraniti dosedanje pokopališče, ki pa naj se primerno uredi.«

Nato je omenil še potrebo Podgorje in Standreža ter raznih krajev mesta in ponovil pismeni predlog svoje skupine z dne 15. marca, naj se zgradi nova stavba za slovenske šole, ker ona v ulici Croce ni več niti primerna niti zadostna.

Ker je razprava še v teku in bo zaključek posebno zanimav našo javnost, se bomo k zadevi še povrnil. Danes pa lahko povemo, da imajo naši svetovalci veliko upanje, da bodo njihovi predlogi, tudi kar zadeva zgradbo novega šolskega poslopja v glavnem sprejeti.

Zaključna razprava o proračunu

V petek 13. t.m. je goriški občinski svet zaključil razpravo o proračunu. Svet je posvetil proračunu pet razprav. Petkova je trajala šest ur.

K posameznim postavkam proračuna so se oglašili tudi svetovalci Slovenske liste ter vztrajali, naj odbor ugodí vsem zahtevam, ki so jih v posebnih spomenikih predložili že 13. novembra. Prejeli so zagotovilo, da prouči odbor vse te zahteve, in župan sam je obljubil, da se na mestu prepriča o upravičenosti in nujnosti posameznih zahtev.

Ze na sami seji je odbor potrdil, da bodo začeli pokrivati trg na debelo. Javno vago pa bodo postavili čimprej tudi pri peškem mostu. Ponovno so naši svetovalci prejeli zagotovilo, da bodo zgradili novo poslopje tudi za slovenske šole in uredili pešmoko pokopališče po želji

domačinov ter popravili razne ceste v mestu in okolici.

Zaradi tega so svetovalci Slovenske liste glasovali za proračun.

Na petkovi seji je prišlo do prekanja med komunisti in fašisti v zadevi proračuna 25. aprila, dneva osvoboditve v Italiji.

Ker so v živahno razpravo, ki je zaradi tega nastala, posegli tudi drugi svetovalci in prinesli na dan zadevo štiridesetih dni po koncu vojne, je dr. Sfiligoj v imenu svoje skupine (dr. Kacin in dr. Bratina) izjavil, da treba pomisliti ne samo na dogodke štiridesetih dni, ampak tudi na dvajset let hudega trpljenja pod fašizmom.

Solidarnostno pismo goriške SDZ Korošcem

V soboto 14. aprila se je vršila v Celovcu spominska proslava 20. obletnice izseljevanja koroških Slovencev. Vodstvo Slovenske demokratske stranke je ob priliki poslalo prirediteljem odbora pismo, ki ga objavljamo.

Dragi bratje Korošci! Ob dvajseti obletnici Vašega prisilnega izseljevanja z rodne grunde se Vas Slovenci v Italiji spominjamo s sočutjem in Vas prav tople pozdravljamo.

Nas je preganjal fašizem, ki nam je prisodil narodno smrt; zato znamo ceniti Vaše trpljenje pod nacizmom, ki Vas je trgal z doma Vaših očetov in gonil v pregnanstvo.

Castimo naše ljube mučenike, žrtve nacifašizma in se klanjamo njihovu spominu.

Občudujemo Vašo veliko vztrajnost pri prenašanju toliko gorja, ki Vas je doletelo in cenimo ter hvalimo Vaše napore pri obnovitvi slovenske koroške družine, slovenskega koroškega doma. Prepričani smo, da ga boste do vrha dogradili. Pri tem plemenitem delu Vas spremljajo naše prisrčne bratske želje.

Bratje, gojimo čustva medsebojnega spoštovanja in mirnega sožitja z večinskima narodoma, s katerima smo sosedje, da bomo vsi skupaj deležni srečne bodočnosti. Delajmo za mir med narodi, da se v svetu nikoli več ne ponovijo razdori in vojne, da bodo naši otroci prosti zla in gorja, da ne bodo poznali mučeniške poti na Kalvarijo.

Bog živi slovenski Korotan!

Novi nadškof

V sredo 11. t.m. so goriški verniki zvedeli, da je sveta Stolica imenovala za tukajšnjega nadškofa dosedanjega pomožnega škofa v Livornu msgr. Andreja Pangrazia.

Msgr. Pangrazio se je rodil 1. septembra 1909 v Budimpešti, leta 1932 je bil posvečen v duhovnika, leta 1953 pa je bil imenovan za pomožnega škofa in kot tak je najprej služboval šest let v Veroni, od leta 1959 do sedaj pa v Livornu.

Zborovanje Slov. demokratske zveze

Za deželne volitve nam je potrebno posebno volilno okrožje

Na pobudo SDZ se je vršil v Gorici v nedeljo 8. aprila sestanek somišljenikov in volivcev »Slovenske liste«, katerega so se udeležili zastopniki vseh krajev Goriške.

Na sestanku so obravnavali vprašanje slovenskega zastopstva v bodočem deželnem zboru in ugotovili, da je v ta namen potrebno posebno volilno okrožje.

Slovenci živimo v treh provincah dežele Furlanije-Juljske krajine. Poleg tega nas ločijo politična in ideološka prepričanja.

Ker so levičarji raztreseni večinoma po italijanskih strankah, ni nobenega izgleda za kak skupen nastop vseh Slovencev dežele, ali vsaj posameznih treh provinc. Niti ni mogoče še vedeti, po kakšnem sistemu se bodo volitve vršile. Bolj verjetno je, da bodo tri provincialna volilna okrožja. Ali pa bo dežela eno samo volilno okrožje.

Slovenci se moramo na vsak način potegovati, da bomo imeli v deželnem zboru vsaj vsaka provinca po enega zastopnika. To pa ni lahko. Zato so udeleženci sestanka, o katerem govorimo, po resnem in temeljitom razgovoru ugotovili, da nam je na Goriškem potrebno posebno volilno okrožje, ki bi ga lahko sestavljali na primer občine Doberdob, Sovodnje in Ste-

verjan ter razne slovenske frakcije. Ker gre za posebno avtonomijo, in je potrebno, da smo Slovenci v deželnem zboru zastopani, je naravno in pravično, da zahtevamo svoje posebno volilno okrožje, ne glede na število prebivalcev oziroma volilcev, ki ga sestavljajo. Saj so tudi mnogi italijanski politični močje mnenja, da Slovenci moramo imeti v deželnem svetu svojo besedo.

Zborovalci so zato enoglasno sprejeli resolucijo, ki ugotavlja to potrebo in pooblasti vodstvo SDZ da iznese na pristojnem mestu zahtevo po posebnem volilnem okrožju.

Župan dr. Poterzio odgovarja slovenskim svetovalcem

Dne 22. marca je župan dr. Poterzio poslal našim trem občinskim svetovalcem pismo, v katerem v imenu celotnega odbora odgovarja na njihovo pismeno vprašanje z dne 22. decembra 1961. Odgovor se glasi:

»Občinski odbor je pretresel Vaše vprašanje z dne 22. decembra 1961, ali bi ne bilo primerno zahtevati raztegnitev obmejne pasu od sedanjih deset na dvajset kilometrov, da se poveča na tem področju osebni in blagovni promet. Vaš predlog je povsem upravičen in odgovarja tudi težnjam tukajšnje občine, da se z bližnjo Republiko vodi politika dobrih odnosov ter trgovskih in kulturnih izmenjav in sporazumov.

Odbor bo zato nadaljeval z iskanjem vseh sporazumov in pobud, ki naj bi pripomogli k izboljšanju razmer tu ob meji in obenem napravil vse, kar bo v njegovih močeh, da bi prišlo do predlagane raztegnitve, ker je pač v korist vsega mesta.«

Iz Doberdoba

V raznih dnevnikih smo te dni čitali, da je goriški občinski svet po daljšem razpravljanju odobril proračun za leto 1962. Razprava je bila letos nekam pozno na dnevnem redu, vendar pa razumemo, da je do zakasnitve prišlo, ker je odbor moral sestaviti proračun, ki predvideva skoraj dve milijardi dohodkov in skoraj dve milijardi izdatkov.

V naši občini ni bilo do sedaj še nikoli govora o milijardah za občinski proračun in prav gotovo tudi letos ne bodo prišle v poštev take številke, pa je kljub temu proračun za leto 1962 vsaj do danes še prava neznanca.

Kaj neki pomeni, da socialkomunistični odbor ni mogel niti do srede aprila predložiti v razpravo in odobritev letošnjega proračuna?

Vesti iz Števerjana

ZA OBCINSKI VODOVOD

Kakor je gotovo že vsem znano, se je dne 28. februarja vršila na naši občini dražba za občinski vodovod, in sicer za prvih 17 milijonov lir. Delo je dobilo podjetje Cesia iz Trsta, ki je napravilo ponudbo za 1,11% manj od določene vsote.

S tem denarjem bodo napeljali vodo iz Oslavja v Števerjan in jo bodo dobili sle-

Zakaj so komunisti proti sedanjí vladi?

Pred kratkim so komunisti nalepili po mestu številne lepake, v katerih so skušali pojasnjevati ljudstvu, zakaj so proti sedanjí vladi. Ta predstavlja sicer nekaj novega, vendar za gospode komuniste je to vse premalo, ker ne vidijo v njenem programu odločnega preobrata niti v notranji niti v zunanji politiki.

Da je zunanja politika ostala nespremenjena, je že res, saj si v današnjem svetovnem položaju tudi ni mogoče predstavljati drugače, ne moremo pa trditi, da gre vlada po starih stopnjah samo zato, ker ni vnesla v svoj program nič revolucionarnega. Dva zgovorna dokaza nove politike, ki jo vodi sedanja vlada, sta na primer sklepa, da se povišajo nekatere pokojnine in da bodo pričeni z novim šolskim letom učenci osnovnih šol dobivali vse knjige brezplačno.

To so dejstva, a komunistom to ni dovolj; zanje je potrebna krvava revolucija, samo v tem vidijo oni napredek in socialno pravičnost. Zato bi najprej hoteli biti sami na oblasti in šele potem bi veljali razni ukrepi. Toda kaj mora človek žrtvovati za napredek, ki ga proglašajo komunisti, je vsem znano: odpovedati se mora vsem svobostinam.

Obljubite človeku sto milijonov in mu istočasno naznanite, da ste ga obsodili na dosmrtno ječo. Kaj bodo takemu človeku obljubljeni milijoni? Enako bi se zgodilo narodom, ki bi dočakali, da bi morali uživati »napredek« v komunistični diktaturi.

Kaj takega se prav gotovo ne bo zgodilo italijanskemu narodu, če bo sedanja

vlada nadaljevala po začetni poti. Tam kjer namreč vlada resnični napredek, so komunistom zaprta vsa vrata.

Jožetu Deklevi v spominsko knjigo

Prejeli smo.

V sobotnem »Primorskem dnevniku« (14. 4. 1962 štev. 80) beremo, da je dr. Jože Dekleva v svojem predavanju mladini »ASK Jadran« izjavil, da akcijski odbor, ustanovljen v Gorici, ni izvedel nobene akcije zaradi pritiska, ki ga je izvajala KD (Krščanska demokracija) na nekatere predstavnike slovenske manjšine v Gorici.

Ne vemo sicer, koga je dr. Dekleva mislil s temi besedami, vemo pa zadržno da demokratski Slovenci na Goriškem niso bili in niso dostopni za pritisk od nobene politične stranke, torej tudi ne za pritisk Krščanske demokracije. Čudimo se samo, kje je dr. Dekleva, ki je tesno povezan z italijanskimi levičarskimi strankami, in torej tudi izpostavljen njihovu pritisku, našel civilni pogum da je vprčil mladine izrekel tako hudo, neresnično obdolžitev nasproti nekaterim predstavnikom slovenske manjšine v Gorici.

Deželna avtonomija in liberalci

Odkar je ministrski predsednik Fanfani napovedal, da ima njegova vlada na programu ustanovitev dežele Furlanije-Juljske Benečije, se o tem vprašanju stalno razpravlja. Vsakdo hoče namreč povedati svoje mnenje: nekateri so za ustanovitev dežele, drugi so seveda temu nasproti.

Med nasprotniki dežele so tudi liberalci, ki so med vzroki, zaradi katerih nasprotujejo ustanovitvi dežele, navedli tudi bojazen, da bi to pomenilo raztegnitev dvojezičnosti na vso deželo vse tja do Trevisa. Do tega bi po mnenju liberalcev moralo nujno priti, ker se za ustanovitev dežele najbolj zavzemajo Slovenci na Goriškem in Tržaškem.

Da smo Slovenci za deželno avtonomijo ni več nobena skrivnost, nimamo pa prav nobenega namena zahtevati, naj se dvojezičnost raztegne na vso deželo. Mi zahtevamo samo eno: da se bodo v okviru dežele upoštevale naše pravice glede uporabe materinega jezika v odnosih z vsemi krajevnimi oblastmi, nikakor pa ne bomo zahtevali, naj se zaradi nas Italijani učijo slovenščine pa čeprav smo mnenja, da bi poznanje našega jezika koristilo vsem tukajšnjim Italijanom in seveda tudi liberalcem.

Potovanja beguncev brez vizumov

Znano je, da so osebe z begunskim listom doslej lahko prosto potovale v Zahodno Nemčijo. Nedavno pa so zadevni dogovor o odpravi vizumov za begunce ratificirale tudi Belgija, Luksemburg, Holandija, Francija, Danska, Norveška in Švedska. Podobno kot polnopravni državljani vseh zahodnoevropskih držav potujejo zdaj tudi begunci lahko v vse te države, ne da bi si za to morali predhodno preskrbeti druge vstopne ali tranzitne vizume.

Na žalost Italija še ni ratificirala tega dogovora. Pri nas je za begunca celo težko dobiti odgovarjajoči potni list, do katerega ima po mednarodnih dogovorih avtomatično pravico. In še potem, ko že ima potni list, mora za vsako potovanje posebej prositi za italijansko povratno dovoljenje.

Rejcem goveje živine

POSEBEN NAČRT ZA IZBOLJŠANJE ŽIVINOREJE

S sredstvi, ki jih je stavilo na razpolago Ministrstvo za kmetijstvo in gospodarstvo in v smislu zakona štev. 1367 z dne 27. novembra 1956 leta, ima Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo v načrtu že pred leti začeto akcijo za izboljšanje jetične in po brucelozi okužene goveje živine.

Zivinorejci, lastniki goved, ki so bila pri pregledu označena za jetična ali okužena po brucelozi in jih predhodno od-

Velikonočna štev. „Mladike“

Pred dnevi je izšla velikonočna številka družinske revije »Mladika«. Z zadovoljstvom opazimo, da se nam je tokrat revija predstavila v vsej svoji lepoti. Posrečeno je opremljena, prispevki pa so skoraj vsi na zadovoljivem kulturnem nivoju. Zanimiva je tudi nova rubrika »Iz kronike naših vasi«, ki se je priključila že običajnim: filmski, športni, pravni in zdravniški.

Leposlovne prispevke so objavili Vinko Beličič »Vstajenje«, Jože Pirjevec »Teta« in Stanko Janežič »K zdravim koreninam«. V reviji lahko opazimo tudi tri pesmi, ki jih je prispeval Aleksej.

V reviji je še mnogo zanimivosti in drobiža, ki ga pa ne bomo omenjali. Zelo občuten je spominski članek Jožeta Peterlina ob priliki smrti slovenskega igralca Staneta Potokarja, ki ga v celoti priobčujemo:

Samo prve dni letošnje pomladi je dočkal. Dni, ki so bili še hladni in deževni. Sonca, toplega sonca pa ni doživel.

Stane Potokar je bil slovenski gledališki in filmski igralec, od Boga nadarjen umetnik, ki bi tudi v svetovnem merilu pomenil v gledališki umetnosti zavirljiv umetniški dosežek. Z njegovo smrtjo je nastala praznina v družini srednje generacije slovenskih gledaliških umetnikov.

Stane Potokar je ustvarjal odrske in filmske podobe, pred katerimi si obstal. Do zadnjega čustva in kretja so živeli njegovi junaki. Tržačani se bodo spomnili njegovega »starega gospoda« iz predstave »Dvanajst porotnikov«. Gospoda, ki je bil ves zlit v enovitost, od rahlega trepetu roke, do majavega koraka in skope, premišljene besede. Tedaj je nadomestil bolelolega Gregorina.

Ze je umrl Gregorin in zdaj Potokar. Dva velika igralca in plemenita človeka. V nobenem ni bilo tistega komedijant-

skega, kričечеge vedenja, kot pogosto prevladuje med igralci. Oba sta se gibala v tej družbi kot gospoda, kot umetnika.

Slovenski časopisi so objavili ob smrti Staneta Potokarja vrsto člankov in vsi so si edini v tem, da je bil resnično velik in plemenit umetnik.

Jaz pa bi rad zapisal še besedo o njem, besedo, ki je nisem našel nikjer zapisane. Na grob bi mu rad položil šopek hvalečnosti vseh tistih prosvetnih delavcev, ki so nekoč delali z njim, ko še ni bil poklicni igralec. Stane Potokar je posvetil vrsto let svojega življenja slovenskemu prosvetnemu delu v Novem mestu in v drugih krajih po Sloveniji. V dolgih večerih brezplačnega režiranja in igranja je pripravil cele rodove prosvetnetnih delavcev, ki so v okviru tedanje zelo bogate katoliške prosvetne delavnosti v Sloveniji razgibali podeželske prosvetne domove in odre v mestih.

Te dni mislijo na Staneta Potokarja gotovo mnogi, ki so ga gledali na odrih, mnogi, ki so z njim igrali, mnogi, ki jih je režiral. Iz tiste nekdane prosvetne dejavnosti je zrastle marsikaj, kar je danes narodu v ponos.

Občni zbor „Olympije“

Sportno združenje »Olympia« je imelo v nedeljo 15. t.m. svoj prvi občni zbor. Prisotni člani, med katerimi so prevladovali mladi športniki, so najprej poslušali poročila dosedanjih odbornikov in referentov in se tako seznanili z izvršenim delom in s težavami, ki jih je društvo moralo premostiti v svojem prvem letu obstoja, po zaključku razprave o raznih poročilih pa so izvolili nov odbor. Ta se bo čimprej sestel, da pripravi načrt za bodoče delovanje.

Ali si že poravnal naročnino?

stranijo, lahko prosijo za prispevek za nadomestitev bolne živine z zdravjo, ki prihaja iz klasičnih vzrejših siivo-rjave pasme in, ki jo bo nabavila posebna tehnična komisija.

V ta namen lahko predložijo zainteresirani rejci prošnje za prispevek. Pokrajinsko nadzorništvo bo nudilo prispevek v najvišjem iznosu 30% in do največ 70.000 lir za vsako kupljeno govedo.

Naročilo se sprejemajo do vključno 5. maja p.m. Ob naročilu mora rejec plačati 230.000,- lir na račun za vsako naročeno govedo. Ko bo enkrat prejel govedo bo Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo naredilo, na podlagi cene goveda, obračun in izdalo nalog za plačanje prispevka.

Vloga SDZ v političnem življenju tržaških Slovencev

V sredo, 4. aprila t.l., je predsednik Slovenske demokratske zveze dr. Branko Agneletto imel na sedežu Slovenskega akademskega kluba „Jadran“ predavanje o vlogi SDZ v življenju slovenske manjšine na Tržaškem. S tem je S.A.K. „Jadran“ otvoril niz zanimivih in koristnih debatnih večerov, ki so že pritegnili veliko zanimanje vse slovenske javnosti v Trstu.

V svojem predavanju je dr. Branko Agneletto povedal naslednje:

Zahvaljujem se najprej akademskemu klubu Jadran, da je podvzel pobudo za niz predavanj predstavnikov raznih strank, ki delujejo na Tržaškem ozemlju. Zahvalujem se posebno, ker smatram, da je potrebno, da se mladina in sploh vsi Slovenci seznanimo s problematiko teh strank, da bomo znali pravilno soditi in pravilno ceniti vse to, kar se je za slovenski živelj na našem ozemlju naredilo in kar se namerava v bližnji bodočnosti še storiti.

Ustanovitev SDZ

SDZ je bila ustanovljena l. 1947. Če hočemo govoriti o vlogi neke politične stranke, ki deluje med nami, mislim, da je potrebno, da si vsaj bežno ogledamo situacijo, ki je dovela do tega, da je določena politična stranka sploh nastala.

V svojih izjavah bom podal to, kar je mnenje oz. kar je prepričanje SDZ. Ker govorim akademikom, bom govoril popolnoma odkrito. Želim samo, da se mojim izjavam, pa naj bodo kakršnekoli, ne da plemičnega pomena. Moje izjave, bodo samo osvetlele to, za kar mi mislimo, da je objektivna resnica.

Kot sem že rekel, je SDZ bila ustanovljena l. 1947. Začela je delovati na Tržaškem ozemlju, ker so ljudje, ki so jo ustanovili, bili prepričani, da je v tistem trenutku potrebna politična stranka, ki bo tolmačila mišljenje tistih Slovencev, ki niso bili organizirani v takrat obstoječih strankah, oziroma, točneje, v edini takrat obstoječi slovensko-italijanski stranki.

Vojna, ki je končala l. 1945, nam je namreč zapustila zelo razburkano dobo, v kateri je Slovence predstavljala v Trstu samo Ljudska Fronta. Može, ki ustanovili SDZ, pa so bili mnena, da politika, ki jo je OF vodila na Tržaškem v povojnih letih, ni koristila interesom tukajšnjega dela slovenskega naroda. Ta politika je upoštevala samo mišljenje ene določene skupine, ravnala se je po določeni ideologiji, ki ni bila ideologija vseh Slovencev, ampak samo enega njihovega, ni važno, če večje ali manjšega dela.

Mi smo se takrat takoj zavedli, da živimo v sredini, v kateri je bilo nujno potrebno, da se Slovenci demokratično organizirajo. To se pravi, da je potrebno, da vsak Slovenec, ki je v dobri veri, in ki je res Slovenec, javno izpriča svoje politično prepričanje, ne glede na to, ali je to prepričanje v skladu z ideologijo dane politične stranke. Zaradi tega je SDZ takoj ob svojem nastopu podčrtala tiste napake OF, za katere je smatrala, da so bile škodljive za Slovence. Ne bom se sedaj spuščal v podrobno naštevaje, dejal bi le, da odnos, ki ga je OF zavzela do ZVU, ki je imela oblast na STO ni bil v skladu z slovenskimi koristmi. Bili smo prepričani, da je popolnoma prav, da si nekdo postavi določene cilje, da pa je treba v politiki imeti pred očmi vedno prvenstveno to, kar se v danih okoliščinah more zahtevati in uresničiti. Nima smisla postavljati si cilje v oblakih, za katere že v naprej lahko vemo, da so nedosegljivi.

Naloge SDZ

Kot demokrati ne moremo, in nismo nikdar nikomur priznali, da ima monopol pravice ali pa da ima monopol pameti. In zaradi tega smo od prvega trenutka odbili in odbijali obtožbe izdajstva slovenstva, s katerimi so nas obsuli, takoj ko smo se organizirali. Proglasili so nas za izdajalce, najpogreje za dolarsko zvezo, ki ni bilo več Američanov, pa za hlapce Italijanov. Dejansko pa je SDZ do danes pokazala, da je njeno hotenje in stremjenje bilo samo eno: obramba in borba za pravice Slovencev v teh krajih. Mi ne trdimo, da smo se samo mi zavzemali za to, trdimo le, da je od vsega začetka to bil naš smoter. Nismo hoteli, da bi napake, ki so bile narejene brez nas, oz. mimo nas, padle na ves slovenski živelj, ki je bil takrat STO, na vse Slovence, ki so ostali izven meje Jugoslavije.

To je bil razlog, da smo začeli delovati. Smernicam, ki smo si jih takrat postavili, smo ostali dosledno zvesti, ne glede na to, kaj se je delalo, oz. kaj se je mislilo na eni ali na drugi strani. V prvi dobi, ni bilo med nami in drugo politično stranko, to je takratno OF, nobenega stika. Se danes moramo obžalovati ekscese, s katerimi je hotela OF z nami obračunati. Nočem biti polemichen, a še vedno mi je žal, da ni več med nami prvega urednika Demokracije, g. Slavka Uršiča. Toda po-časi se je začelo življenje na Tržaškem vendarle normalizirati. Postalo je bolj znošno.

Sodelovanje

Prvi razlog, ki je do tega dovel, je bila kriza glede STO. V tej krizi so SDZ in druge slovenske stranke prvič stopile v stike z OF. Skupno smo nastopili v Trstu, Italiji in posebno v Londonu, kamor je šla prva skupna povojna deputacija tržaških Slovencev, da skuša v tistem trenutku ko so se vršila pogajanja med

Predavanje dr. Branka Agneletta v ak. klubu „Jadran“

Italijo, Jugoslavijo, Anglijo in Ameriko, doseči ohranitev STOja. To odposlanstvo je izražalo želje in hotenja vseh Slovencev, ne glede na njihovo politično pripadnost. V njem sicer ni bilo predstavnikov takratne tržaške Komunistične partije, zastopane pa so bile vse druge slovenske politične stranke.

Ko kljub vsem naporom ni uspelo, da bi vprašanje STO rešili tako, kot smo si želeli, je med nami zopet nastala doba, ko je šel več ali manj vsak po svoji poti. To se je nadaljevalo še vse potem, ko se je Italija vrnila v te kraje. Ni treba, da podčrtavam da razdvojenost Slovencev slovenski stvari gotovo ni koristila. Na drugi strani pa je bilo nemogoče, da bi se na tisti osnovi, ki bi bila politično edino možna, dobilo skupni imenovalec, na katerem bi se skupno delovalo. Ugotoviti moramo torej, da način kot se je delalo ni bil najboljši, da pa obenem ni bilo mogoče delati drugače.

V tisti dobi je SDZ v Trstu, v sodelovanju z SKS, po svoji poti skušala doseči najprej od ZVU, in kasneje od italijanske vlade razna priznanja za slovensko manjšino. Na raznih več ali manj važnih področjih je bilo tudi kaj doseženo.

Sele prav v zadnjem času pa je postala precej glasna misel, da pri borbi za pravice, ne bi smelo biti razloga zakaj vsi tisti, ki isto hočejo, ne bi pri naporih za doseg teh tako važnih skupnih ciljev sodelovali. Moramo biti na jasnem, ko govorimo o nastopu za slovenske narodne pravice, ne mislimo na splošno politično sodelovanje. Splošno politično sodelovanje predstavlja namreč skupni politično-ideološki imenovalec oz. vsaj sodelovanje na tistem polju, ki je bistveno za ideologijo raznih strank. Iskati danes med slovenskimi strankami osnove za sodelovanje na ideološkem in splošnem političnem polju pa je nemogoče. Takšno sodelovanje bi pomenilo kompromis, kompromis med ideologijami pa je zelo težaven.

Mi smo danes prepričani, kot so prepričane tudi stranke, ki drugače mislijo, da je za slovenske interese v Trstu najbolj koristno, da se vsak lahko svobodno politično udejstvuje, ker živimo pač v demokratični državi, da svobodno izraža svoje mišljenje, da se bori za svoje hotenje, vendar tako, da ne škodi skupnim slovenskim interesom.

Če govorimo torej danes mi o sodelovanju, in če nam je ta pojem jasn, potem

je jasno kje je in kje ni možen skupen nastop. Nihče ne bo od nasprotne skupine zahteval nobenega popuščanja na tistem področju, kjer popuščanja ni. Iskal bo samo morebitne stične točke, ki so vsem skupne. Te točke bi danes opredelil kot osnovne narodne pravice naše manjšine.

Proti strankarskim monopolom

Toda zakaj smatramo mi še danes, da je obstoj SDZ in drugih strank ravno tako potreben, kot je bil leta 1947? V danih okoliščinah se samo v okviru teh političnih grupacij lahko zberejo prav vsi Slovenci. Vsak v svoji skupini naj da nato

*Vesele
nelikonočne praznike
želi
nsem spojim
somišljenikom,
prijateljem
in simpatizerjem*

SDZ v Trstu

od sebe tisto najboljšo, ter tako pripomore, da njegova stranka narodu koristi. Prepričan sem, da samo preko tega demokratičnega udejstvovanja pride do izraza to, kar vsak Slovenec hoče. Vsak Slovenec se lahko odloči za politično slično stranko, ki bo nosilec njegovih idej in jih bo potem prelivala v tisto, kar je, če tako imenujemo, demokratično predstavništvo slovenskega naroda. Ko danes

govorimo, in smo o tem prepričani, da je obstoj raznih strank potreben, trdimo to zato, ker ne priznamo nobenemu, da je prvi sedel, ko je Bog pamet delila. Vsi smo bili deležni te pameti in vsi imamo pravico, da vsak po svoji pameti - predpostavljamo seveda dobro vero - pripomoremo k uresničenju skupnih koristi. Naša stranka je nastala zato, da prepreči škodljive vplive, gotove napake v političnem življenju Slovencev v teh krajih. Ta cilj, ki smo si ga takrat zastavili, je tudi še danes veljaven razlog obstoja in delovanja SDZ, ki hoče po svojih močeh pripomoči k reševanju raznih problemov, ki tarejo našo manjšino.

Enotna stranka

Lahko bi kdo rekel, da bi bilo bolje, če bi Slovenci imeli eno samo politično organizacijo, ki bi nas predstavljala. Toda ni tako enostavno. Če bi danes v svetu še vedno vladale razmere kakršne so bile pred prvo svetovno vojno, ali celo še med prvo in drugo svetovno vojno, ko nas je udaril fašizem, bi bilo še mogoče misliti na enotno politično organizacijo vseh Slovencev v Italiji. Zakaj? Vi tega ne boste vedeli, ampak tisti, ki so doživeli tiste čase vedo, da je slovensko politiko na Tržaškem takrat vodila »Edinost«. Od takrat do danes pa je minilo 50 let. Življenje se je razvijalo, svet živi danes v veliki ideološki krizi, ki je pravzaprav razcepila svet na dva tabora in si zato, tudi Slovenci ne moremo domisljati, da bomo ravno mi ostali izven njenega dosega in posledice. Zato je nemogoče, kar se je mislilo takoj po drugi svetovni vojni, da bi Slovence lahko predstavljala samo ena politična organizacija. Čim smo torej prišli do tega spoznanja, je nujno, da priznamo upravičenost obstoja raznih političnih strank, od katerih mislim, da imamo dolžnost in pravico, da zahtevamo samo eno: da so slovenske, da se iskreno zavzemajo za slovenske interese.

SDZ in italijanske stranke

V kolikor bo SDZ videla, da bodo politične stranke, ki delujejo na Tržaškem ozemlju, v obrambi slovenskih interesov iskrene in da ne bodo teh interesov samo izkoriščale za uveljavljanje neke gotove

ideologije, bo SDZ pripravljena sodelovati v delu za uresničenje slovenskih manjšinskih pravic z vsemi tistimi, ki bodo, kakor rečeno, najprej Slovenci in šele nato strankarji.

Pri tem moram podčrtati, da mi ne pomenimo slovenstva kot sovinitizem. Nam je jasno, da delujemo in živimo že več kot deset let v državi, ki ni slovenska, ampak italijanska. SDZ meni, da moramo Slovenci sicer biti odločni branitelji slovenskih narodnostnih pravic v okviru italijanske republike, da moramo zahtevati od italijanske vlade, da nam prizna to, kar nam gre, ne zato, ker je ona to sprejela, ali ker je podpisala razne pogodbe, ampak zaradi osnovnih principov o človeških pravicah, toda pri vsem tem moramo ostati na realnih tleh. Zaradi tega SDZ ne odklanja sodelovanja z ostalimi demokratičnimi italijanskimi strankami, pač pa celo stremi za tem, da bi Italijani, ki živijo v Trstu spoznali želje in potrebe Slovencev, kajti mi nosimo še danes posledice fašističnega režima, ki je med Slovenci in Italijani skopal tako brežno, preko katerega le z veliko težavo postavljamo prve mostove. Brez spoznanja in sodelovanja med nami Slovenci in brez spoznanja med nami Italijani ni demokratičnega življenja v sklopu ene države. Sodelovanje in stiki na tem polju ne pomenijo delovanja v prid italijanskim strankam. Poleg tega, da smo Slovenci, smo italijanski državljani in če hočemo živeti demokratično življenje v italijanski republiki in se temu medsebojnemu spoznavanju in stikom ne smemo odreči, ampak moramo za tem celo stremeti.

Pri SDZ smo si od vsega začetka postavili kazi, po katerem smo hodili v obrambi naših pravic. Po tej poti hodimo še vedno in pogled na 15 let obstoja SDZ, nam dokazuje, da ni bilo niti enega trenutka, v katerem bi se oddaljili od te poti. Trudili smo se in delali na način, ki smo ga smatrali za najboljšega. Tako bomo delovali tudi v bodoče. Istočasno hočemo pripomoči, da se odnosi med slovensko manjšino in italijanskim narodom postavijo na demokratično podlago, ki velja, da ne delaš svojemu bližnjemu telega, kar ti nočeš, da bi drugi delal tebi. To ne zato, ker je to evangelijski izrek, ampak ker je to politični princip. Hočemo, da nam Italijani priznajo ne samo kar si mi želimo, ampak vse tisto, kar tudi njim ne odrekamo.

Bodimo Slovenci

Če bo SDZ uspešno nadaljevala to delo, če ji bo uspelo prepričati vse Slovence, ne da se ji pridružijo, nego, da je to pot dobre vere in za slovenski živelj na Tržaškem potrebna in edina pametna, potem vprašanje slovenskih pravic ni več problem v oblakih, ampak naloga, katere uresničenje se bomo lahko stvarno lotili. Toda če bi SDZ videla, da kdorkoli predstavlja svoje strankarske interese interesom našega življa, ali da hoče izrabljati želje naše manjšine za svojo strankarsko politiko, potem pri takem delu SDZ ne bo zraven. To je stališče od katerega se ne bomo oddaljili.

Ni treba, da bi se kdorkoli odpovedal svoji strankarski liniji, mora pa doumeti kar je bistveno za vso našo slovensko skupnost v Italiji in kaj ni, kaj potrebujemo vsi in kaj je korist samo enega razreda. Tu je problem: dokler dela za celoto, ne bomo mogli nikoli delati proti neke-mu razredu te narodne celote, kajti delati za narod, pomeni delati za korist vsega naroda. Če pa kdo dela za en razred, ni rečeno, da s tem dela za koristi naroda kot takega.

Za narodno politiko

V tem je ena izmed bistvenih razlik v gledanju na današnje problematiko med SDZ in kako drugo slovensko politično stranko. Mi delamo za celoto in v celoti so vsebovani tudi razni manjši deli, ki tvorijo to celoto. Če se pa hoče delati samo za enega od teh delov, ni nujno, ponavljam, in je vprašanje ali se s tem koristi vse skupnosti.

SDZ ne zahteva od nikogar, da se odreče svojim političnim stremljenjem, toda vsi se moramo predvsem zavedati, da smo Slovenci. To ne pomeni, da bi morali zapeljati našo politično linijo na nacionalistično bazo. Dovolj dobro razumemo današnjo evropsko politiko in vemo da bi bilo noro od nas, če bi hoteli zganjati nacionalni sovinitizem. To naj delajo novofašisti, če hočejo in dokler se zmorejo. Med nacionalistično in narodno politiko je velika razlika. In v takšni splošni narodni politiki vidimo rešitev problemov in uspešno obrambo koristi slovenske manjšine na Tržaškem.

Dr. Branko Agneletto je žel za svoja izvajanja živahno in dolgotrajno odobravanje vseh prisotnih akademikov. Sledila je izredno živahna debata, v katero so posegli mnogi akademiki in predstavniki drugih političnih strank, katerim je predsednik SDZ, brez plemičnih ostrin in stvarni dokazi obrazložil ter utemeljil svoje poglede na razna politična, socialna, akademsko-stanovska in občinsko-upravna vprašanja. Med drugim je opozoril na številne konkretne napake, ki jih je osvobodilna fronta zagrešila posebno v odnosu do takratne Zavezniške uprave, ki je ponujala Slovincem razne funkcije in službe, vojno odškodnino itd., medtem ko je OF Slovence odvrčala, da bi te ponudbe in ugodnosti sprejeli. Posebno poglavje je bila tudi takratna »fratellanza«, ki je mnogim našim ljudem spodkopavala njihovo narodno zavednost.

Prvi pomladanski žarki

Ali ima res pomladanska odjuga svoj vpliv tudi v političnem življenju? Ali je nastopil nov faktor, ki je nenadoma spremenil normalni potek življenja na našem planetu? Naj bo tako ali tako, vsekakor se zdi, da se je zemljanov polastila želja po medsebojnemu pomirjenju.

Francozi so se pomirili z alžirsko osvobodilno fronto. Krvavi dogodki v Alžiriji še niso prenehali, ker se člani teroristične organizacije OAS zagrizeno borijo proti evianskim mirovnim določilom. Toda dnevi OAS so šteti. Prav sedaj se pred pariškim sodiščem zagovarja Salanova desna roka, general Jouhaud. Upravičeno generala so takoj po ponesrečenem uporu aprila lanskega leta obsodili na smrt v odsotnosti. Sedaj pa so v njegovo obtožnico nanesli še nove obtožbe: napad na francosko državo, nepokornost, nameravani umori i.t.d. Nekdanji sovražniki Francozi in Alžirci so se pomirili in se skupno borijo proti terorizmu.

Tudi Nasserjeva politika je zadobila drugo, mirnejše lice. Hruščev in Kennedy se smehljata. Toda to še ni vse. V Beograd je te dni odpotoval sovjetski zunanji minister Gromiko. Tito in Hruščev, med katerima ni velikega prijateljstva, si podajata roko. Istočasno pa se Mao Tse-Tung pripravlja, da odpošlje v Moskvo delegacijo. Delegacija ima za svoj cilj pripraviti ideološke pogoje, pod katerimi se bosta glavna voditelja svetovnega komunizma sestala. Pri tem pa nastaja vprašanje, zakaj Sovjeti in Kitajci čutijo potrebo po okrepitevi prijateljstva? Zgleda, da je v komunističnem svetu prišlo do nevarnega položaja, izhod iz katerega predstavlja edino le bratska pomiritev med komunistični velikani. Mao Tse-Tung je spoznal, da se Hruščevi in Kennedyjevi smehljaji lahko izrodijo v trajno prijateljstvo med Rusi in Američani. Po isti poti pa se zahodno-evropski voditelji bojijo, da bi se zblizanje med Kennedyjem in Hruščevom izžanje brez njihove vednosti. Prav tega pa se tudi boji Mao Tse-Tung, kateremu je veliko do tega, da ne ostane izoliran.

Ali se je kitajskemu komunističnemu prvaku posrečilo prepričati Hruščeva, da je nujno treba najti pot za zblizanje med Rusi in Kitajci? Zelo verjetno je res, da se mu je posrečilo zazvoniti na pravi zvonec, ki je alarmiral kremelske veljake.

Optimistična gledanja za bodočnost pa se prav gotovo razblinijo, če se ozremo na dogodke, ki se odigravajo v Zenevi na razorožitvenih konferenci. Toda še vedno je čas. Se se lahko zgodi, da ena sama pomirjevalna Hruščeva gesta lahko ustavi ameriške in angleške atomske poskuse. Kennedy in Macmillan sta bila resnično odkritosrčna, ko sta odposlala v Moskvo zadnje spomenice, saj nihče ne bo ponov-

no začeti z nuklearnimi poskusi v ozračju. S svoje strani zatrjujejo Rusi, da so še vedno pripravljeni sprejeti nove predloge za dokončno prenehanje atomskih poskusov. Na vsak način pa zatrjujejo, da ne bodo nikdar dovolili kontrolirane razorožitve, ker zatrjujejo, da je moderna tehnika že toliko napredovala, da strokovnjaki iz daljave lahko ugotovijo vsak morebitni atomski poskus. Američani po svoji strani pa zatrjujejo, da doslej še ni mogoče z zanesljivo ločiti raznih naravnih pojavov od nuklearnih poskusov. Prav zaradi teh različnih mišljenj so zvo-deneli razgovori v Zenevi.

Afriške in azijske države, ki so pred kratkim zadobile neodvisnost pa se vedno bolj približujejo nevtralističnim idejam. Toda ta nevtralizem nikakor ne pomeni zblizanja h komunizmu. Afričani in Azijci, ki so postali svobodni so razumeli, kam se morajo obrniti za pomoč: na zahod, v Evropo, Francijo in Ameriko. Tu je Evropska gospodarska skupnost, ki postaja od trenutka do trenutka močnejša. Kancler Adenauer je pretekli teden poročal v nemškem Bundestagu o svojih razgovorih s Fanfaniem in De Gaullem. V istem času pa je britanski minister Heath sporočil šestim ministrom Evropske gospodarske skupnosti, da je Anglija pripravljena sodelovati na skupni konferenci, kjer se bo debatiralo o politični bodočnosti evropske skupnosti. Tudi pogovori med De Gaullem in Fanfaniem so pote-

POTREBNO OBVESTILO NASIM CITATELJEM

Svoječasno je uredništvo »Demokracije« zasnalo prilogo »Utripia«, ki je izhajala dvakrat na leto. Kasneje je prilogo prepuščilo Slovenski prosvetni Matici v Trstu pod pogojem, da »Utripia« urejuje, zbira gradivo zanje in koregira strokovnjak za slovensko književnost. To se je dogajalo do leta 1960. Lansko leto si je vse te tri naloge privrnil g. Marko Udovč, zato nima uredništvo »Demokracije« z »Utripia«, ki so izšli leta 1961 in s tistimi, ki so izšli letos nobenega popravka.

Uredništvo »Demokracije«

kali v medsebojnem razumevanju ter so bili za evropsko stvar pomembni.

Jugoslovanski pred. Tito, ki je tudi eden izmed voditeljev izvenblokovskih držav je razumel težnjo afriških in azijskih državnikov, da se približajo zahodu. Zato se je znašel v čudnem položaju. Po eni strani hoče ostati zvest nevezanim državam, po drugi pa ga snubijo Sovjeti. Albanija je prav v tem času dobila

Dogodki po svetu

POMPIDOU SEŠTAVIL NOVO FRANCOSKO VLADO. Vlada kriza v Franciji, ki je nastala z odstopom ministrskega predsednika Debrēja, se je zaključila. Novi ministrski predsednik Pompidou, ki je odločen nasprotnik teroristične organizacije O.A.S., je sestavil vlado, v kateri so na ključnih položajih ostali skoraj vsi prejšnji ministri. Novost v vladi predstavlja demokratijska predstavnika Pflimlin in Schumann, ki sta odločna zagovornika evropskega. Minister za znanstvene raziskave pa je postal dosedanji veleposlanik v Rimu Palewski.

VOLITVE PREDSEDNIKA REPUBLIKE V ITALIJI. V sredo 2. maja bosta oba doma parlamenta z desetiimi predstavniki delžnih vlad izvolila novega predsednika republike saj je minila sedemletna doba Gronchijevnega mandata. Doslej se politične skupine, ki podpirajo Fanfanijevo vlado še niso zedinile o predložitvi enotnega kandidata. Socialdemokrati bi radi zagotovili mesto v Keirinalu svojemu političnemu tajniku poslancu Saragatu, medtem ko so demokratijski doslej še neodločni. Na ustih mnogih se pojavljajo imena ministrskega predsednika Fanfanija in zunanjega ministra Segnija kot najresnejših kandidatov za to mesto, vendar pa tajnik KD Moro zagovarja stališče, da se morajo parlamentarci njegove skupine pri tem odločiti po lastni vesti, brez obveznih stranknih direktiv. Borba za mekto v Keirinalu je torej zelo negotova.

Italijanski vedeževalci v skrbeh za svojo bodočnost

(Rimsko pismo)

Kdor prebira oglasne dele rimskih časnikov pod rubriko »razno«, bo našel kup ponudb vedeževalcev, raznih čarovnikov in podobnih izkoriščevalcev ljudske praznovernosti. »Afriški vedeževalci« od-kriva na primer »sedanjost« za samo pet sto lir. Neka dama v transu zdravi začaranosti in učinke hudobnega pogleda. V drugih oglasih najdemo tako imenovano »tarok-magijo«, elektromagnetne foto-roentgen razlage, pa tudi vedeževalce s skromnejšimi sredstvi: magnetizmom, kavniimi usidlinami s peščenimi in kristalnimi čarovnijami.

Po vsej Italiji je v tem času kakih petnajst tisoč uradnih vedeževalcev. Svoje delo opravljajo na podlagi posebne policijske licence. Poznavalci razmer pa računajo, da je še enkrat toliko tajnih vedeževalcev, posebno na podeželju. Samo v Neaplju je registriranih 7.500 uradnih vedeževalcev. V Rimu jih je 2.000, v Palermu nad 300. Čakalnice po navadi zelo skrivnostno opremljenih salonov vedeževalcev so največkrat prenapolnjene, predvsem ob petkih, na dan križanja. V Rimu zatrjujejo, da tudi najvišji državni uradniki ne zaničujejo nasvetov vedeževalcev.

Kot ostali obrtniki morajo tudi vedeževalci plačevati davke. Pri zelo znanih vedeževalskih znamenitostih so davčni zneski pomembni. Znameniti vedeževalec, il mago di Napoli, veliki oficir Achille d'Angelo, se sedaj zavzema za ustanovitev sindikata vedeževalcev. Ker prejema država tudi od teh »obrtnikov« znatne dohodke, poudarja d'Angelo, lahko od države pričakujemo, da poskrbi za njihovo bodočnost. Tudi vedeževalci naj bi imeli pravico do pokojnine (možje s šestdesetimi, žene s petdesetimi leti), naj bi bili zavarovani za slučaj bolezni in naj se jim zagotovijo invalidnostne rente. Poleg tega bi na ta način razločevali pristne vedeževalce od šarlatanov. To je sicer precej težko, za vedeževalce še ni nobenih uradnih šol, univerz ali seminarjev z obveznostjo polaganja izpitov in s predlaganjem diplom. Pri tem pa so mnogi vedeževalci visoko izobraženi akademiki.

Ugled posameznega vedeževalca se utrjuje z ustno propagando. Posebno spoštovanje uživajo uspehi, ki so jih dosegli pri iskanju pogrešancev, pri zdravljenju skrivnostnih bolezni in tako dalje. Zelo važno vlogo igra v Italiji igrala strast in spekulacija. Katera številka bo zadela? Vedeževalec mora to vedeti, čeprav se skeptiki upravičeno sprašuje, zakaj vedeževalci tako redko zadenejo kako srečko. Pri milijonskih odjemalcih vedeževalskih umetnosti igra poleg navadnih ljubezenskih razočaranj posebno vlogo še občutek eksistenčne negotovosti.

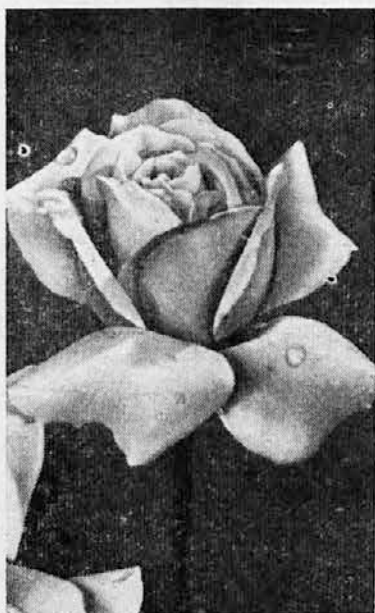
Mladi ljudje se sramujejo, da bi svoje najintimnejše probleme obravnavali s starši ali z duhovnikom. V največ slučajih so starši prezaposleni in se menda predvsem ukvarjajo z lastnimi vprašanji. Mnogi duhovniki se še niso pogledali v današnji svet. Tako primanjkuje psihološko medsebojno razumevanje in tudi potrebna toleranca. Ni zgolj slučaj, da se italijanski škofje vedno bolj pritožujejo nad pešajočimi cerkvenimi obiski. Bolonjski kardinal Lercaro je pred kratkim oznanil svojo veliko bojazen nad dejstvom, da obiskuje v tem velemestu le neznan del prebivalstva nedeljsko službo božjo.

To vprašanje bodo nedvomno v letu II. vatikanskega koncila v Italiji z vso skrb-

nostjo preučevali. Papež Janez XXIII. je to vprašanje označil kot temeljno nalogo za svetovno srečanje pod naslovom »obnova in pomladitev Cerkve«. Naravnost neverjetni razvoj vedeževalstva v Rimu - prav tako kot nenehno razširjanje psihanalitičnih govorilnic po anglosaksonskih deželah -, vse to sili Cerkev k temeljitemu razmišljanju, kaj naganja toliko ljudi, da se zatekajo h kristalnim krogom, h kavniim usidlinam, kartam in astrološkemu praznovanju. Italijanski strokovnjaki so mnenja, da vedeževalski uspehi niso utemeljeni predvsem na prerokovanjih in ugibanjih vzročnosti. Nedvomno so ti uspehi pogosto povsem psihološke narave. Vedeževalci v premočnih slučajih vlivajo na zelo spreten način v obupanje upanje in pogum. Za mnoge ljudi predstavlja vedeževalec avtoriteto nekega dušebrižništva. Tako prihajajo posamezni raziskovalci do zaključka, da to »skrivnostno cerkev« v Italiji ne samo tolerirajo, ampak celo spodbujajo, češ da ji predpisujejo »humanistični« pomen.

To so pozitivna ocenjevanja. Tem nasproti se kažejo kritična, skeptična mnenja, ki jih je treba zelo resno ocenjevati. Vedeževalstvo zapeljuje, po teh mnenjih, široke množice v praznovanje in s tem v napačne življenjske odločitve. Zato je nujno potrebna nova vzgoja za logično razmišljanje in prav tako je potreben

psihološki in sociološki pouk. Od cerkve pričakujejo ti krogi novo in svobodno obravnavanje moralno-teoloških osnovnih problemov sedanje dobe. Nevarnosti neke bolj magične kot mistične psevdoreligioznosti nikakor ne smemo podcenjevati. S pomočjo vedeževalstva želijo nekateri do-

seči neposredne koristi. Občutek po višjih dobrinah se tako izgublja in z njim tudi smisel za konkretne politične in socialne nauke.

PO KAPNIKE St. K.

Nekje sem bil videl lepe svetle kapnike, take iz skrivnostnega podzemljega kraljestva in nisem jih mogel več pozabiti. Kaj bi dal, če bi jih imel sam doma! Spuščal bi po njih kapljico za kapljico, kar napeljal bi vodo, da bi kapljala noč in dan, in potem bi opazoval, kako kapniki rastejo in se širijo. Vztrajno sem moledoval okrog pastirjev, če bi mi jih kdo prinesel, a vse zaman; mar jim je bilo za moje prošnje!

Tako so moje neizpoljene želje rastle in obladovale vse moje misli. Vedel sem, da je v podzemljskih jamah takih kapnikov na pretek; tudi tako daleč ni bilo do prve pečine, kako urico doma, toda črni votlini sem se bal in poleg tega: ni kar tako, spuščati se v globočine, če nimam zadostnih priprav. Tako sem obvisel med načrti in tihih hrepenenjem.

V tistem času sem dobil prijatelja, ki ni bil nič manj samotni kot jaz. Čokat dečko, majhne rasti, okroglih rdečih lic, vedno nabranih na smeh. Njegovi starši so bili kramarji, vozili so blago s semnja na semenj, za kruhom, dečka pa so puščali samega doma. Roditelja, ki sta navajala otroka na svojo odprtost, nista štedila z denarjem in tako se je dogajalo, da je imel moj prijatelj vedno v izobilju igrač, o kakršnih so utegnili drugi otroci komaj sanjati. Tako sem pri njem občudoval jaslice, kakršnih še nisem bil videl dotlej.

»Vse imaš,« sem mu dejal, ko se je spet oglašilo v meni, »le kapnikov nimáš.«
»Čemu bi mi neki bili?«
»Čemu?« sam se čudil. »Pomisli vendar! Voda curi po njih, kapniki pa rastejo. Pred seboj jih gledaš in strmiš, kakor živi so!«

»Kamen pa živ!« je oponesel prijatelj in rdeča lica so se mu napela v smehu v dva prijazna mehurčka.

A se nisem vdal. Kaj pa ono skrivnost-

no padanje drobnih kapljic od stropa v neznane globočine, sem ga prepričeval; ali niso to udarci čudovite ure? Nekje po skalovju in cek, cek - se druga za drugo spuščajo v votlinsko temo. Potem pa spet naprej, Bog ve kam, pod zemljo, morda v črno jezero po čudovite skrivnosti? In v tisočih letih se iz malega kapnika vzdigne ogromen stolp. Kakor bi zidala močna skrita roka! Zgoraj, na zemlji pa še vemo ne, kaj se dogaja tam spodaj, kako vse živi in se giblje.

Tako sem razkladal in prijatelj je zijał.

»Glej,« sem sklenil svojo razlago, »vsa ta čuda bi se nama odkrila, če jo mahneva zdoma in poiščeva tako jama!«

»Danes, takoj?« se je razvnel Mirko.

»Danes? Ni mogoče! Saj sem že predolgo tukaj, kaj bodo rekli doma!«
Bal sem se šibe, a svojim načrtom, ki so se tako nenadno približali uredničenju, se ne bi odpovedal za nobeno ceno več. S prijateljem sva se dogovorila za prvi dan, ko bodo njegovi odšli po semenjskih opravkih.

Prišla je prilika. Nič nisem povedal doma, tiho sem se izmuznil iz rumene hiše, s tesnobo v srcu in poln vselega pričakovanja obnem. Mirko je bil sam; pravkar si je bil skuhal kavo in ponudil mi je bil skodelico sladke črne tekočine. Naglo sem izpil, mudilo se mi je. Iztaknila sva vrečo, zašla luknjo in pripravila motvoza. Le sveče nisva mogla najti po vsem stanovanju. Toda prijatelj, sam sebi prepričan in takim zadregam vajen, je hitro našel izhod iz zagate. Imel je nikljasto desetico in jo je sklenil izročiti promet. Zanj sva kupila potrebno svečo.

Mizar, ki je stanoval v isti hiši, nama je posodil še kladivo in, ko sva imela vse potrebščine v redu, je zadel prijatelj vrečo na ramo. Smejal se je kakor po navadi, pripovedoval nove smešnice o sosedovem petelinu, ki se je zaganjal v

„Drava je velika potok“

Vedno, kadar teče koroškim Nemcem voda v grlo, imajo polno obljub za Slovence. Tako je bilo ob času koroškega plebiscita, tako je bilo ob času mirovni konferenci zdaj ob koncu druge svetovne vojne. Ko je končala druga svetovna vojna, so koroški Nemci celo privolili, da se je poučevala slovenščina po vseh solah, kjer prebivajo Slovenci. Seveda je bilo mnogo teh učiteljev, ki so poučevali slovenščino slovenske otroke, docela nespodobnih za pouk slovenščine. Tako je neki učitelj v slovenskem kraju napisal v šoli na tablo: »Drava je velika potok«.

Ko pa so koroški Nemci zopet sedeli trdno v sedlu, so takoj pozabili na vse obljube in so imeli samo en cilj pred seboj: Slovence čim bolj pritisniti in jim dati čim manj narodnostnih pravic. In so zopet izrinili slovenščino iz šol.

Po ljudskem štetju iz l. 1880 je bilo na Koroškem 30% Slovencev. Koroška šteje zdaj 500.000 ljudi, torej bi moralo biti danes na ozemlju Koroške, kakršna je bila l. 1880, 150.000 Slovencev. Če odštejemo Mežiško dolino, Kanalsko dolino in Jezerko, bi se danes moralo biti na Koroškem kakih 130.000 Slovencev. A koliko so jih našli v zadnjih desetletjih?

Takoj moram opozoriti na veliko laž in golufijo, ki jo uganjajo na Koroškem s tzv. »vindišarstvom«. Veliki German dr. Martin Wutte je zapisal že pred štiridesetimi leti: »Koroški Slovenci ali vindišarji predstavljajo mešan tip, ki je po pokolenju, kulturi in gospodarstvu nemškemu Korošcem mnogo bližji nego Slo-

vencem na Kranjskem in na Spodnjem Stajerskem in se tudi v narečju močno razlikuje od teh.«

Resnica pa je tale: Nemci so v prejšnjih časih VSE Slovence označevali z besedo »vindiš«. Na Tirolskem je bila Windisch - Matrei, zdaj Matrei in Attirrol; na Južnem Avstrijskem je še zdaj mesto Windisch Garsten; na Kranjskem je bila Windische Mark (Slovenska krajina); na Spod. Stajerskem je bil Windisch Graz in Windisch Feistritz (Slovenj Gradec in Slovenja Bistrica). Slovenci v St. Lenartu pri 7 studencih na Koroškem govorijo prav isto narečje kakor Slovenci v sosednji Kranjski gori. Podobno prehača podjunsko slovensko narečje v obravski narečje, kakor se govori na Pohorju. Koroški Slovenci govorijo pristna slovenska narečja, ki so ohranila mnogo starih slovenskih besed, ki so iz drugih slovenskih narečji že izginile.

Toda oglejmo si na kratko, koliko so našli Slovencev na Koroškem (v sedanjih obliki) po l. 1920. L. 1923 so jih našli 37.292 (vseh prebivalcev: 370.817). L. 1945 so jih našli 26.796 izmed 405.129 prebivalcev Koroške. L. 1951 so jih našli: Slovencev: 7.707; vindišarjev: 3.454;

pa 30.934 »cvitarjev« (vindiš-deutsch). Seveda so vsi ti našti Slovenci! L. 1961 pa so našli 9.253 Slovencev.

Vse skupaj je ena velikanska laž in golufija!

Domlad

Prisluhni:
sinička cvrči.

Na dlani pikapolonica,
košček mahu in bršljan:
nežne lučke.

Za vso svetlo pomlad,
ki jo sanjaš v rumenih dneh,
za vse temne ure
neznanih večernih cest,
bo preko mirnih kolotečin sreče
posvetilo jutro
svetih, globokih usod.

Zato, da se spet nasmehneš:
sreča in cvetke za roko,
nebo in praznik za srce,
in pesmica tebi,
ki te imam rada
in ki si mi vse.

NEVA RUDOLF

POD ČRTO

Kako se je Tito polastil KP Jugoslavije

3

Na prvo stopnico hierarhične partijske lestvice se je Josip Broz povzpel v letih 1927/28 po političnih smernicah Bukarina, katerega politiko je do tedaj Stalin še prenašal.

Toda v letih 1934/35 se je Bukarin znašel sredi borbe na življenje in smrt s Stalinom. Konservativno mnenje iz časa, ko še ni pristopil h komunizmu, bi Broza lahko pomagalo, da bi spregledal Stalinske grozote. V izjavi, ki jo je podal ob priliki svojega potovanja v Urals leta 1925, je prikazal negativno oceno sovjetskega-stalinovskega življenja. Razumljivo je, da je za mnoge podatke zvedel od svojega starega zeta in učitelja, očeta Pelagee Denisove Belousove, ki je z žalostjo v srcu gledal Stalinsvo epuracije starih in zvestih boljševikov.

Leta 1925 je vsakdo lahko spoznal, da je Bukarin zapisan smrti. Josip Broz pa ni bil človek, ki bi se boril za že vnaprej izgubljene bitke: bil je ambiciozen, karizmatičen, ljubitelj brezskrbnega življenja, brez predsodkov in z železno voljo. Zaradi tega se Josip Broz tudi ni mogel strinjati s politiko svoje žene. Znal se je obračati po vetru in bilo je zanj naravno in logično, da je bil terorist v času terorizma, oportunist v času oportunizma in celo monarhist v času prenavljanja. Skrbno se je varoval, da bi pritrjeval ženinemu prepričanju. In tako se mu je celo posrečilo, da ni utrpel nobenih posledic zaradi njene aretacije.

Josipa Broza so kooptirali v partijski politbiro avgusta 1934. Politbiro so tedaj sestavljali Gorkič, Horvatin, Copić, Parović, Muk in Oskar (to je bil slovenski delavec, o katerem se kasneje ni nič več slišalo). Nato je Broz odpotoval v Jugoslavijo, kjer je prijel sestanke s krajevnimi in provincialnimi partijskimi predstavniki Slovencev in Hrvatov. Po umoru kralja Aleksandra v Marseju (9. oktobra 1934) se je vrnil na Dunaj, od koder je pripravil državni svet KPJ, ki se je vršil naslednjega decembra v Ljubljani. Julija 1935 so na VII kongresu Kominterne jugoslovanski predstavniki predlagali Josipa Broza kot reprezentanta KPJ v izvršni odbor Kominterne. Toda Manuškij je predlog odvrnil, češ da ruska partija in Kominterni zaupata samo Gorkiču. Toda po drugi strani Gorkič ni vzbujal zaupanja pri vseh jugoslovanskih delegatih. Tako se je zgodilo, da KPJ ni imela v izvršnem odboru komunistične internacionale nobenega predstavnika, pač pa samo pomožnega člana, ki je bil Manuškijev predlaganec Gorkič. Ob tej priliki je Josip Broz hotel zatrjevati Sovjetom, da ni bil obvešen o namenu jugoslovanskih delegatov, da ga predlagajo na mesto Gorkiča.

Povrnimo se k intervjuju, ki ga je dal Tito beograjskemu časopisu »Komunist« aprila 1959. V tem intervjuju govori Tito o čistkah, s katerimi je Stalin »očistila« skupino komunistične partije Jugoslavije v Moskvi.

Kljub temu, da je Aleksander Ranković v svojem poročilu na V. kongresu KPJ, ki se je vršil v Beogradu julija 1948, po znanih dogodkih izključil iz Kominterne, javno potrdil vse čistke, ki jih je Stalin podvzel v vodilnih krogih jugoslovanske komunistične partije, je Tito v svojem intervjuju rehabilitiral mnoge svoje to-

variše, ki so jih pobili med čistko v Moskvi. Kljub temu pa je intervju še vedno neopoln in ne prikazuje vseh dogodkov. Zato bomo skušali na tem mestu osvetliti vse temne točke, ki jih je brez dvoma hotel izpostaviti jugoslovanski diktator. Začnimo pri Milanu Gorkiču.

Ko je padel v nemilost tajnik Centralnega komiteja KPJ poleti 1937, je postal glavni vodja jugoslovanskega komunizma Josip Broz. V nasprotju z običajnim mnenjem so likvidirali Gorkiča iz praktičnih in ne iz politično-ideoloških razlogov. V Moskvi so bili namreč prepričani v Gorkičevo slepo in skoraj fanatično zvestobo Krenlinu. Gorkič je organiziral v sklopu Kominterne odhod iz Marseilla večje ladje, ki naj bi v Boki Kotorski vkrcala približno tisoč jugoslovanskih komunistov, prostovoljcev za špansko revolucijo. Toda najzanesljivejšega Gorkičevega sodelavca Muka, ki je bil član jugoslovanskega Politbiroja, je jugoslovanska policija aretirala in iz njega z mučenjem izvela vse podatke o operaciji. Policija je zasačila ladjo prav v trenutku, ko je dvignila sidra v kotorskem pristanišču. Aretirali so vse prostovoljce, ki so bili na ladji in celotna operacija, za katero je Moskva porabila 700 tisoč frankov, se je izjalovila. Odgovornost za dejanje so pripisali Gorkiču, katerega so nemudoma poklicali v Moskvo. Tu so ga aretirali in krivično obtožili vohunstva. V zaporu se je srečal s svojo bivšo ženo, ki je bila uradnica pri tehničnem oddelku Kominterne in kasneje ravnateljica moskovskega kulturnega krožka. Bila je to Betty Glan, ruska Zidinka iz Kijeva, ki se je po razporoki z Gorkičem poročila z nekim angleškim državljanom in bila prav zaradi tega obtožena, da vohuni v korist angleške vlade.

Gorkič se je po razporoki s prvo ženo ponovno poročil v Parizu z neko poljsko Zidinko, ki je bila v službi NKVD. Ona ga je prepričala, da se je tedaj vrnil v Moskvo, da bi si ponovno pridobil zaupanje Sovjetov.

Po drugi svetovni vojni so Gorkičevo drugo ženo videli v Parizu v službi sovjetske ambasade in skoraj neverjetno se zdi - bila je še vedno v službi NKVD. Po Gorkičevi likvidaciji se Tito ni takoj polastil njegovega mesta. Celotno vrsto mesecev sta vojevala ostro bitko za nasledstvo Tito in Petko Miletić. Komaj je Josip Broz izvedel, da so Gorkiča poklicali v Moskvo na zagovarjanje, je z vso naglico odpotoval v Pariz, kjer mu je uspelo prepričati tajnika balkanske Kominterne, da mu je izročil tajništvo upravnih zadev in to vse dotlej, dokler mu ne bi sama Kominterni zagotovila Gorkičeva nasledstva. Toda v istem trenutku je Petko Miletić, po prestani kazni v Jugoslaviji, odšel v Moskvo preko Bolgarije in Carigrada. Tito trdi v svojem intervjuju v »Komunistu«, da so Miletićev odhod pripravili in organizirali »Bolgarji iz sekcije Kominterne«. V tem času so namreč Bolgarji podpirali levo strujo KPJ in zato tudi Petka Miletića, ki je bil leader te skupine. Pripravili so zatorej vse potrebno, da je Miletić lahko odpotoval v upanju, da bo prevzel Gorkičevo nasledstvo.

Med zelo vplivno skupino Bolgarov, ki so živeli v Moskvi, je imel Tito samo dva prijatelja: Dimitrova in Karajvanova. Karajvanov je bil v tem času uslužben v oddelku balkanskega tajništva Kominterne. Po letu 1945 se je naselil v Beogradu, kjer je bil gost jugoslovanske vlade in kjer je ostal do svoje smrti leta 1960. V enem izmed svojih člankov, ki smo ga lahko brali 16. maja 1952 v beograjski reviji »Mednarodna politika« (ob priliki

Titove šestdesetletnice) je Karajvanov podal zelo važne osvetlitve iz dobe ostrega boja med Titom in Miletićem za nasledstvo tajnika KPJ:

»...Bolgar Damjanov, ki je bil na čelu sekcije Kominterne in Bolgarika Zvezdana Blagojeva, ki je bila odgovorna za isto sekcijo balkanskega tajništva Kominterne sta pripravila potovanje Petra Miletića iz Carigrada proti Moskvi z namenom, da bi potem njega dobili dovolj obtožilnega materiala proti Titu. Miletić si je v tistem času izmisliš številne laži in obrekovanja in je cele trdil, da iz njegovih podatkov izvira, da Tito ni bil redno vpisan v KPJ...«

Iz tega članka je razvidno, da Bolgari niso samo podpirali z vsemi svojimi močmi Petka Miletića, pač pa so se ga tudi skušali poslužiti, da bi likvidirali Tito.

Toda razvidno je, da protekcija Bolgarov ni zadostovala Miletiću. Da bi zagovarjal obtožbe, ki jih je izrekel na njegov račun Miletić, se je Tito kaj kmalu odpravil v Moskvo. V nasprotju s tem, kar je trdil Karajvanov, pravi Tito v svojem intervjuju v »Komunistu« iz leta 1959, da Miletić ni užival podpore Bolgarov, ki so živeli v Moskvi in razlaga, da je Miletića NKVD razkrinkala še preden je prispel v Carigrad. Celotna zgodba naj bi se po Titu takole odigrala:

»...komaj sem prispel v Moskvo, me je neki ruski državljani, ki je načeloval sekciji Kominterne, obvestil, da me Miletić na vseh možnih krajih blati ter da celo zatrjuje, da sem trozist. Nato mi je omenjeni vodja smehljaječe še dejal, da se zaradi tega nikar naj ne bojim, saj je prav dobro vedel, da je resnica drugačn. Naslednjega dne sem izvedel, da so Miletića aretirali. NKVD je izvedela za Miletićevo kapitulacijo pred jugoslovan-

Cvetna nedelja tam gori za Dravo

»Halo, grema, grema! V cirkvi ž vobli! Zonjaj pa rissen ne bi biv rad!« kliče hlapce Poldi šestletnega fanta Anzeja, ki se se obotavlja in popravlja svoj »piegl« (butara). Mali Anzej je ves moli! Cez kolena mu za ped segajo hlače iz rjavega blaga, sukno s pasom pa so mu mama tesno zapeli, na glavi mu ponosno čepi okrogel klobuček. Praznično je razpoložen, debela lička mu žare, oči mu nemirno migetajo. Pa saj ni čudno, prvič nosi letos piگل k blagoslovu. Ves teden je nadlegoval očeta, mu bil vneto za petami, da mu ne bi pozabil napraviti butare. Znosil mu je že v četrtek v skedenj kup ivinih šib in vejic grmaste ciprese. »Ača, a buote mi naredli piگل!«

Končno le zadene svoj piگلček na ramo ter vstric hlapca Poldi ponosno koraka v sončno jutro po poboju proti trgu z župno cerkvijo. Pred njima hitita starjša brata Frančej in Tončej s kravarjem Johanom.

Pomladansko sonce greje in mehča zmazano zemljo, ki se sedaj prijemlje čevljev in nevarno polzi.

Dolina pod njim pa se svetlika, pomladanske megle se dvigajo in razblinajo. Na jugu doline se vleče zeleno Pohorje z Veliko Kopo. V lepem loku obroblja rodovitna polja ter se na vznožju približa izrastkom Kobanskega z Remčnikom, na zapadu pa z vnožjem Košenjaka stiska Dravo pri Klužah v ozko sotesko. Na severu varujejo nizki vetrovi s severa. A šal, vrhovi so preniški, pobočja in prehodi položni, da vse preveč dovoljujejo tujcem prehod preko svojega hrpta. To so mrzle, sovražne sape s severa, ki prinašajo slano v slovenske duše. Po dolini se vije kakor srebrn, v soncu se svetlikajoči pas - Drava. Napravljajoč nesteto ovinkov, kakor da se ne bi mogla ločiti od te krasote, prinaša šumeče pozdrave od daljne Zile, Roža in Podjune...

Pri cerkvi se zbirajo kmetski fantje, se pozdravljajo, a obenem skrivnostno pogledujejo na tovarisa, ako ni morda njegov piگل večji in debelejši. Kdo bo prav, čigava butara bo segla najbliže cerkvenim linam?

Po vrsti postavljajo butare k cerkveni zidu ter se pozdravljajo z »Dobro jutro! Buoh de!« Anzej stoji in postaja za Poldom. Kakor petelinčku na gnoju se mu bočijo prsa, ponosno ogleduje svoj piگل, ki je najvišji in najlepši.

Med mašo moška mladina postaja pred cerkvijo, z dolgimi butarami ne more in ne sme v cerkev. Maše je konec. Ze grabi vsak svojo butaro in hiti proti domu. Toda to ni šala. Butara je težka, breg je strm in od sonca zmešana zmazlina ovirajo hojo. Na čelo stopajo potne srede in v debelih kapljah trkljajo po obrazu, srajca se prijemlje života. A kaj zato! Poldi in Anzej hitita brez oddiha v preg. Ze sta doma. Preden stopita v hišo, obkrožita z butarama hišo trikrat, da lišica ne bo imela moči do kokošjih beder.

Ko sta nato odložila breme pred hišo in stopila v lopo, že jima udari in nos prijeten vonj po jajčniku.

Velika noč

Pisana butara z oranžnimi listki: mladih spominov sončni roj.

Oljka iz Istre, prašna, ponižna: s kapljico pelina bolečine napoj.

Barvasti pivhi s teranom in pinco: mavrica kraška — pomladni soj.

Pomlad in vstajenje vsem dobrim srcem: najbolj pa Tebi, očka moj.

Vstopita v kuhinjo in pozdravita z zmagoslavim nasmehom mater pri ognjišču. Anzej seveda takoj prične razkladati, da sta onadva prva in da je bil njun piگل največji in najlepši. Ponoš mu žari iz oči, srečen je.

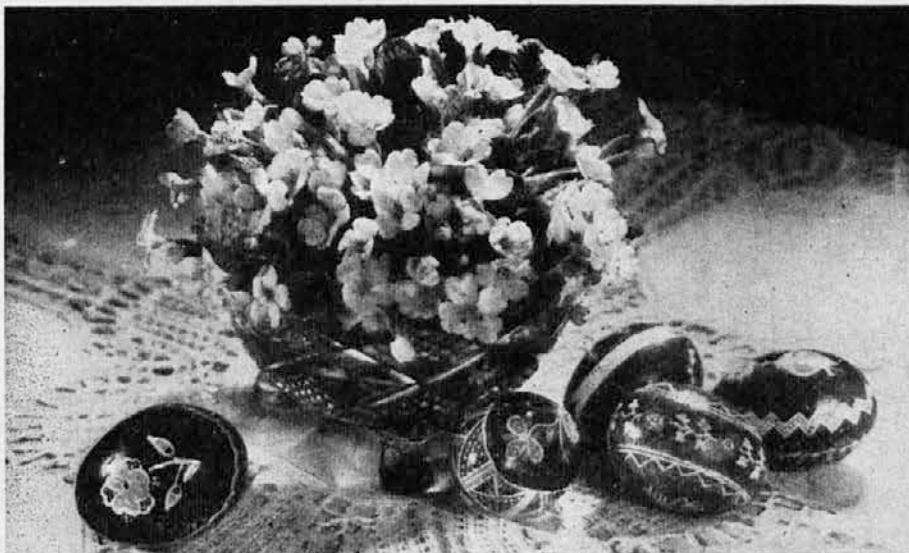
Usedeta se v hiši k južini. Sedaj seje primahata Tončej in Frančej, a za njima Johan, ki se nekaj huđuje.

Po južini spravijo butare na izbo, kjer se najbolje posuše, da bo poleti dovolj blagoslovljenega lesa za hudo uro in da ga še nekaj ostane za kadilo ob velikih

praznikih in za križce k sv. Trem kraljem. Ves dan je moral vsakdo hočeš-nočeš poslušati malega Anzeja o znameniti dvojni zmagi na cvetno nedeljo.

Francoški prevod Jurčiča

V Kanadi so v neki družinski reviji začeli ponatisniti francoški prevod Jurčičeve povesti »Sosedov sin«. Prevod je oskrbel znani razširjevalec slovenske književnosti č.g. F. Kolednik. Događek je velikega pomena, posebno če pomislimo, da ima revija naklado 115.000 izvodov.

Veseliški Benečani

Beneški Slovenci so raztreseni po gorah in dolinah v videmski pokrajini in so mejaši gorških Slovencev.

Pred prvo svetovno vojno so Benečani tihotapili preko meje avstrijsko sol in tobak. Izohdišče so jim bile Volče pri Tolminu. Znani so bili pod imenom »kontrabantarje«.

Pride nekoč tak Benečan k volčanskemu kmetu. Poprosi ga za večerjo in prenočišče. Kmetica mu postreže z mlekom in kruhom. Ležišče pa mu pripravi za ognjiščem.

Ko hoče mož drugo jutro dalje, ga gospodinja vabi, naj počaka zajtrk.

»An tada, mati, saj nisem lačen: meseto v košeto, košpeto v lončeto,« se zahvaljuje mož.

»Pa zbogom, Benečan,« de žena, ki ga ni razumela, in gre v kuhinjo, da pripravi košilo za delavce.

Ko hoče vzeti iz kotla meso, ji obvisi na vilicah - stara cokolja. Zdaj je žena predobro razumela, kar ji je bil Benečan povedal: da je bil dal meso v koš, cokoljo pa v kotel.

Benečani pravijo namreč cokoljo košpa, meso je pa prebrisanec popačil v meseto.

Benečani so nosili na Tolminsko kostanj prodajati ali pa so ga zamenjavali za koruzo, krompir in zeljate glave.

Vanc je bil pod Slemenom doma. Pa mu pravi žena: »Nesi, Vanc, v Uče stanj in zamenjaj ga za zelje!«

Vanc uboga, gre preko Slemenov v Uče, zamenja kostanj in se vesel vrača s polnim košem zelja domov. Ko je prišel na vrh hriba, se je spotaknil in vse zeljate glave so se zakotalile po strmini.

Vanc gleda žalostno za glavami, ki so prehitevale druga drugo, in si misli: »Vsa ta glava svojo pamet.« Malo ga je pa skrbelo, kaj bo rekla žena, ko pride brez

zelja domov. Sede pod grm, premišlja in zaspi. Ko se zbudi, zasliši šum, ki je prihajal iz koša. Pogleda: v košu sedi zajec in brezskrbno gloda ostanke zelja.

Vanc popade dolgoušca, ga stlači v koš in pokrije z jopičem. Vesel odkoraka proti domu.

»An tada, ljuba žena, povej, ali si že videla kosmato zelje?«

Žena pa huda: »Vanc, ne noruj se, povej, kje imaš zelje?«

Vanc odloži koš in pokaže ženi zajca. Zdaj je bila tudi ona zadovoljna s kosmatim jelcem.

Toni Hvala

Maksim Gaspari: PLES PERED HISO

sko policijo v trenutku, ko so ga aretirali...»

Karajvanova verzija o Miletičevi aretaciji pa tem izjavam nasprotuje. Po Karajvanovu sta Damjanov in Blagojeva pripravila Miletiču celotno zbirko obtoževalnega materiala proti Titu in ga poslala na Krim, da bi si po dolgem delu lahko odpočil. Toda iste noči, ko bi moral Miletič odpotovati na Krim, so ga člani NKVD aretirali in deportirali v Sibirijo v znano prisilno taborišče v Kolytmi. Od tedaj dalje se o Petku Miletiču ni prav nič več slišalo, kakor tudi ničesar ne vemo več o Milanu Gorkiču.

V tem, kar sta izjavila leta 1952 Karajvanov in leta 1959 Tito pa lahko najdemo še eno točko nesoglasja. Karajvanov trdi, da je bil na čelu sekcije Kominterne Bulgar Damjanov; Tito pa s svoje strani zatrjuje, da je bil vodja iste sekcije neki Rus, čigar imena pa ne pove.

Zdi se nam nepotrebno zatrjevati na tem mestu, da so bile obtožbe, zaradi katerih je NKVD aretirala Petka Miletiča (obtožbe, ki jih je potrdil Tito v svojem intervjuju v »Komunistu«, neresnične in skoraj smešne. Ko se je Miletič vrnil v Jugoslavijo leta 1930 po daljšem bivanju v Moskvi, je bilo njegovo delovanje zelo junaksko - po eni strani je vodil podtalno dejavnost Partije, po drugi strani pa je bil najbolj zagrozen odpornik, kar jih je imela na sumu jugoslovanska policija, saj ni nikdar ničesar izdal - in to tako mere, da je postal prava legendarna osebnost. Ko je padel v roke beograjski policiji, je njegova popularnost dosegla tak vrhunec, da se je Kominterni čutila dolžno, da zaukaže celotnemu svetovnemu komunističnemu tisku kampanjo za njegovo osvoboditev. Potem, ko so Petka Miletiča poslali v zapore v Srem-

sko Mitrovico, je postal kaj kmalu vodja vseh zaprtih komunistov. Med temi so bili tudi mnogi znani partijski kot Moša Pijade in Aleksander Ranković. V začetku španske revolucije so jugoslovanski bataljon v mednarodnih brigadah imenovali po Petku Miletiču.

Potem, ko so poslali Petka Miletiča februarja 1938 v Kolytmo, je bil Tito imenovan za generalnega tajnika KPJ. Stalin in Manojlski sta bila mnenja, da bi bilo najbolje razpustiti KPJ, prav tako kot so to že storili s poljsko partijo. Toda Dimitrov ju je prepričal, da bi poizkusili eksperiment - Tito. Čim je Josip Broz preuzel tajniško mesto v partiji, je kot prvo stvar zboljševiziral KPJ (beri: postaliziral). To je napravil tako, da je očistil partijo vseh v Moskvi nezaželjenih elementov. Odpotoval je v Moskvo, kjer je najprej likvidiral opozicijsko skupino Kusovac-Marič, ki sta bila preveč navezana na Petka Miletiča. Marič so zasledovali po letu 1945 tudi v Jugoslaviji. Kasneje se je Tito vrnil v Jugoslavijo, kjer je leta 1938 napravil načrt za veliko čistko. Januarja 1939 je predložil novemu jugoslovanskemu Politbiroju (tega je svojevoljno imenoval po želji Krem-lja), v potrditev celotne čistke. Nato je odpotoval v Moskvo, da bi dobil definitivno potrditev od Kominterne. Leta 1939 je v uradnem glasilu KPJ »Proleterja« razložil načrt čistke.

Naslednji članek je priobčil »Proleterja« (te podatke je uporabil Aleksander Ranković v svojem poročilu na V. kongresu):

»Zaradi protipartijskega delovanja, zaradi poizkusov frakcioniranja KPJ, zaradi ponesrečenih poizkusov, da bi partijo v domovini in v tujini spravili na slab glas in zaradi sumničenj, da obstoja povezava med voditelji KPJ in trozkisti,

smo iz KPJ odstranili Iva Mariča, Marijo Marič, Labuda Kusovaca z ženo... Iz KPJ smo izključili tudi člana protipartijske skupine Boba (Božića). Zaradi formiranja ilegalnih skupin v partiji in zaradi protipartijskega delovanja in zaradi sodelovanja s trozkisti pa je bil izključen iz KPJ I. B. (Ivo Baljkaš - Jacques); zaradi nediscipline, formiranja ilegalnih skupin in zaradi nespoštovanja nadrejenih članov partije pa je bil izključen iz KPJ V. J. (Vicko Jelaska - Stari); zaradi sumnje pa so izključili nečlana M. C. (Mladena Čopića)...

Osebe, ki so naši partiji in delavskemu ljudstvu zadale naizjemno škodo v dolgih letih delovanja, da bi KPJ razbili, zaradi njihove povezanosti s sovražniki delavskega ljudstva, zaradi sabotiranja določb Kominterne pa smo črtali iz članstva KPJ Milana Gorkiča (Josipa Čitinskij), Fleischerja (Iva Geržetič), Simo Markovića, Simo Miljuša, Antona Mavraka, Djuro Cvijića (Kresića), Stefana Cvijića (Andreja), Kamila Hrovatina (Petrovskij), Vladimira Čopića (Senjka), Jovana Malislića (Martinovića), Kosto Novakovića (Dragačevića), Akifa Seremeti, (Bergerja), Jovanko Hrovatin (Graberic), Zoro Miljuša, Grgura Vujovića, M Jankovića (Drenovskij), Williana Horvaja (Schwarzmann), Rada Vujovića (Licht)...

Zaradi poskusov frakcioniranja partije in nediscipline ter nenehnih ugovorov na določila partije, zaradi zaupanja Centralnemu Komiteju, zaradi širjenja neresničnih govorov z edinim namenom, da bi vzbudili paniko med tovariši, zaradi zavezništva s sovražnikom delavskega razreda - zaradi vseh teh prekrškov, ki niso samo škodili partiji, pač pa celotnemu delavskemu razredu - smo izključili iz KPJ Petka Miletiča. Iz istih razlogov pa

smo tudi odstranili iz KPJ Vojnilovića in Korskjeja...

V tem seznamu manjkajo predvsem imena opozicijske skupine iz Moskve iz let 1928/29. Ta skupina je bila sestavljena iz približno dvajsetih ljudi, od katerih je ostal pri življenju samo Ante Ciliga. Prav tako ne omenjajo osebnih primerov ljudi, ki so mnogo pomenili. Med temi naj omenimo Filipovića-Boškovića, ki je bil najprej uradni predstavnik KPJ v Moskvi, kasneje na Dunaju in Berlinu in Vojo Vujovića, ki je bil tajnik Mednarodne zveze komunistične mladine, oba sta bila izključena iz KPJ in sta od tedaj izginila, ne da bi se o njiju kasneje še kaj izvedelo.

Toda kdo so bile one osebe, ki jih je Tito likvidiral, čim je prejel tajniško mesto KPJ in čigar imena smo lahko brali v majski številki »Proleterja«? Bili so to bivši partijski tajniki, člani Politbiroja, člani Centralnega Komiteja. Z eno samo besedo: bili so to najvidnejši predstavniki, ki so do tedaj vodili partijo. Med temi je bilo pet bivših tajnikov KPJ in sicer: Sima Marković, Djuro Cvijić, Jovan Malislić, Anton Maprak in Milan Gorkić. Edini partijski bivši tajnik, kateremu je uspelo, da se je izognil izključitvi iz partije in s tem nenaravni smrti je bil Trisa Kazlerović, ki se je umaknil v zasebno življenje poleti leta 1926.

Od teh trideset oseb jih je najmanj šest najst umorila Stalinova tajna policija v Rusiji. O smrti Sime Markovića, leaderja desne struje KPJ se je po neuradnih vesteh izvedelo, da je umrl naravne smrti v majhnem provincialnem mestecu evropske Rusije, kjer je bil konfiniran in kjer so mu dovolili, da je lahko poučeval na srednji šoli. Njegova vdova je leta 1945 zapustila Sovjetijo in se vrnila v Jugoslavijo, kjer ji je uspelo dobiti partijsko izkaznico,

ce. Postala sva, prislunhila in strmela. Netopirji so se pomirili, pod zemljo je spet zavladala tišina, da se je začelo skrivnostno padanje kapelj v globočino. Zdelo se mi je, da se slednja kapljica, ki zdrkne v neznano temo, pretvori v čudovit cvet, ki bo čez sto in sto let zbujal občudovanje ljudi. Mirko je bil že večkrat v tej pečini, vendar je tudi njega prevzelo skrivnostno življenje podzemeljskih moči. Pa le za trenutek!

»Zdaj je čas!« sem vzkliknil navdušen.

»Naberiva silo!

Naglo je Mirko izvlekel iz vreče kladi-vo in začel odbijati kapnike kar od kraja. Padalo je pod udarci, kar je rastlo tisočletja. Marsikateri se je zdobil in sesul po tleh, z enim udarcem je bila uničena vsa krasota. Kaj nama mar! Imela sva bogastva na izbiro. Pobiral sem in nosil na kup, ves srečen, ves blažen. Bilo je več, kakor sem si želel. Nekateri kapniki so se svetili kakor sneg, drugi so bili rdečkasti, sivi, nekateri gladki, drugi spet motni, nekateri z žlebiči, drugi tanke cevčice, kakršnih še nisem videl v življenju. Tresle so se mi roke, drhtel sem po vsem telesu.

Ko sva naposled napolnila vrečo, je bilo toliko bogastva, da sva le s težavo zavezala in s trudom prinesla iz votline. Zdaj je bilo treba navzgor.

Prijatelju ni delalo težav, zame je bila težka preizkušnja. Večkrat sem moral pri-četi od kraja, vroče mi je postajalo, potan sem bil in skrbelo me je.

Toda, če je stiska, je treba napeti vse sile. Spet sem se pognal navzgor, z vsemi štirimi in sem se naposled po napornih mukah dokopal do košatega grma. Utrujen, čeprav vzradočen, da je premagano najhujše, sem polskal izglajeno skalo, da bi sedel. Komaj sem se bil okrenil, se je začel prijatelj od srca smejati, da sta se mu rdeča lična mehurečka kar napihovala. Moje hlače so bile neke zadaj široko razparane; v borbi s skalovjem nisem niti čutil, kdaj se je zgodila nesreča. Skrb, kakšen bo obračun doma, mi je skalila vse veselje z nabranim zakladom.

Mirko si je oddahnil od smeha, popravi si je zelen klobuček in pisane nogavice in ukazal:

»Zdaj pa bova vlekle!«

Sklonil se je in premeril z očmi nevarno kotlino. Spodaj so se rezale grapave skale s hudobno škodateljnostjo. Toda to naju ni plašilo. Prijela sva vrh, uprla sva se z nogami v skalno razpoko in začela vleči.

Nekaj časa je šlo. Ali nenadoma se je vreča zagodila v ostro zaseko in ni hotela več iz nje navzgor. Kakor koli sva poskušala, vse zaman.

»Pojd spet dol!« sem prosil prijatelja, ves nesrečen ob misli, da ne bo z najinim zakladom nič.

»Pa ti pojd!« me je zavrnil. Tudi on je bil zdelan.

Molčala sva.

»In zdaj?« sem vprašal bolan.

Gromko se je zasmeljal.

»Ce ne bo šlo drugače, pojde pa tako!« je dejal prešerno in pokazal nabrušen krivček.

»Poskusiva!« sem prosil razočaran.

A kakorkoli sva poskušala, ni hotelo iti drugače. In ko je prijatelj spredel, da nama je zaseka uničila načrt, se je stegnil v globočino, nameril rezilo kolikor mogoče nizko in odrezal vrh. S truščem je padla vreča v globočino. V tistem trenutku sva se domislila mizarjevega kladi-va, ki sva ga bila potisnila v vrečo.

»Ponj moram!« je dejal Mirko. »Moram!«

Za trenutek je spet zagorelo moje upanje, da bom le še prišel do prelepih kapnikov. Toda le za trenutek. Tudi prijatelj je uvidel, da je vse izgubljeno: v kotlino ni bilo več mogoče.

Spoznanje me je vsega potrla. Zaklad je obelezel v globočini, molče sva se vračala domov, samotna naju je spremljala večerna zarja.

Ko je prišlo leta 1948 do razdora med Kominformom in jugoslovansko partijo, se je odkrito borila za filozofijske teze. Zaradi tega jo je Titova policija zaprla in deportirala najprej na Goli otok in kasneje na Sveti Grgur, kjer so titovci pripravili prisilno taborišče za jugoslovanske kominformiste.

Od trideset oseb, o katerih je govoril »Proleterja«, jih je enajst pripadala zgodovinski levici, štirinajst levemu centru, skupini, ki je bila zaveznica v letih od 1923 do 1937 zgodovinske levice. Tito in Sovjeti so se v glavnem borili proti levicarjem, medtem ko jih desničarji niso preveč skrbeli. V potrditev tega naj navedemo, da so leaderja desnice Sima Markovića sicer izključili iz KPJ, vendar pa ga niso likvidirali, kot se je to zgodilo pristajem levicarjev. K temu pa naj še dodamo, da njegove žene niso izključili, kot se je to dogajalo z ženami levicarskih eksponentov.

Iz pisanja »Proleterja« in iz drugih uradnih dokumentov iz dobe od leta 1937/41 se mnogo govori o jugoslovanskih trozkistih. V resnici pa je bila do neke mere povezana s trozkisti samo skupina partijske šole v Moskvi (1928-1929), medtem ko ni bilo v KPJ nikdar aktivnih in še manj organiziranih trozkističnih skupin. V uradnih partijskih dokumentih večkrat bemo o slavnem Darsulu, ki naj bi bil po partijskih zagotovilih trozkist. Vendar pa tudi to ni res. Darsula je bil mlad Dalmatince, ki je pripadal zgodovinski levici in je posejal partijsko šolo v Moskvi. Tudi v njegovem primeru lahko rečemo, da so ga likvidirali samo zaradi tega, ker se je upiral vsesrbskim infiltracijam v partijo in so ga zaradi tega obdolžili trozkizma in ga kot takega najprej izključili iz KPJ in kasneje umorili.

Slovenska inteligenca in totalitarizem

Splošna sodba je, da slovensko izobraženstvo, ki je po revoluciji ostalo v domovini, ni ravno briljantno rešilo nalog, pred katerimi se je znašlo. Slovenci imamo sicer sorazmerno zelo močno politično in razumniško emigracijo, ki je zapustila državo ob koncu vojne, kar se pa kasnejših let tiče, je treba ugotoviti, da je v njih delež inteligentov, posebno takih, ki bi iz protesta proti diktaturi in pomanjkanju svobode zapustili vplivne in vidne položaje, skoro enak ničel. V tem odpor slovenske inteligence proti domačemu totalitarizmu ne vzdrži primerjave s potekom, ki je bil glede tega, po danes dostopnih zgodovinskih virih, značilen za izobraženstvo nacistične Nemčije in fašistične Italije.

Res je, da je bilo, takoj po vojni, veliko slovenskih inteligentov zaprtih, veliko obsojenih in celo likvidiranih. Totalitarni teror je jasno pokazal, kaj zmore in kaj čaka nasprotnike, ki bi si upali dvigniti glavo. Toda od konstruktivne kritike, od režimske pasivne izpolnjevanja dolžnosti posebno na področjih, kjer bi se zahtevalo izrazito proslavljanje režima, pa do popolnega udinjanja cele trume kulturnikov, ki so se v svojih literarnih delih ponizali na navadna režimska trobila, je vendarle velik in prav gotovo nobene hvalne vreden korak. Inteligenca, ki ne misli s svojo glavo, ki si ne upa niti molčati, ko se od nje zahteva, da potrdi laž za resnico, krivico za pravico in očitne napake za velik uspeh, takšna inteligenca se je odrekla svojemu poslanstvu. ni več glava in srce naroda.

To ne velja samo za sopotniške, pa naj bo nekdanje klerikalne ali liberalne kulturnike, temveč tudi za prepričane marksiste. Kako naj si sicer razložimo, da so vse od spora s Kominformom vneto slavili Sovjetsko zvezo in Stalina, da so do uvedbe družbenega upravljanja proglasili za edino zveljavno prejšnje skrajno birokratizirano gospodarstvo, da vedno in sploh poveljevali ali obsojali samo to, kar je bilo ukazano in šele potem, ko je bilo ukazano? O svojih morebitnih predhodnih spoznanjih so molčali kot grob. Kvečjemu so stiskali figo v žepu, pa še to prav previdno in skrivoma.

GLAS IZ SLOVENIJE

Dokler smo takšno negativno sodbo o današnji domači slovenski inteligenci, še posebno o dobrem delu njenih kulturnikov, izrekli samo ljudje, ki živimo v svobodnem svetu, so zagovorniki in pristasi sedanje jugoslovanske totalitarne režima pač še lahko trdili, da je to mnenje pristransko, da se ne sklada s stvarnostjo. Toda v decembrski številki ljubljanske revije »Perspektive« je izšel članek, ki za v bodoče onemogoča vse podobne izgovore. Taras Kermauner razpravlja v njem o nekaterih odnosih med družbo, kulturo in inteligenco in izreka o slovenskih izobražencih še vse trše mnenje. Kermauner je pripadnik mladega rodu, ki sicer zavije vse svoje sklepanje v marksistično dialektiko, toda zaradi tega ni njegova sodba nič manj porazna.

Slovenski inteligenci očita Kermauner najprej politično naivnost. »Sezidala si je miselno čustveni sistem - piše - ki je bil deloma sod marksistične analize, deloma liberalistične tradicije in še starejših religioznih pričakovanj. Katoliški organizem in liberalno osebno svobodo je nadomestila z marksistično analizo zgodovine: meščanstvo je obsojeno na propad, proletarijat je razred, ki ga bo nadomestil, vendar ne kot novi izkoriščevalec, ampak kot nosilec brezrazredne, se pravi neizkoriščevanske družbe. Družba in kultura, ki ju bo ustvaril proletarijat, bosta vsebovali vse pozitivne pridobitve preteklosti, odpravili bosta samo to, kar je bilo v preteklosti slabega in zoperčloveškega. Se pravi: s površja zemlje bo izginila oblast, nasilje, duhovna omejenost, sovraštvo, krhoborstvo, nekulturnost, politikanstvo (osebe kot so n. pr. Komar, župnik, Hvastja itn., značilni proizvodi razredne družbe) itn. Pomoteno bo z razredno in stanovsko neenakostjo, torej tudi s privilegiji in meščanskim značajem inteligence. Ta se bo rešila svojega izvirnega greha in revolucija bo zanj pomenila očistilno čistočo.«

Slovenska inteligenca, namreč tista, ki je bila za revolucijo, je seveda verovala, da bo pri vsem tem lahko ohranila tiste duhovne privilegije, ki jih je dotlej uživala: duhovno svobodo, izživljanje želje po spoznanju, možnost ostati zvesta resnici in biti njen glasnik. Prepričana je bila, da bodo te duhovne potrebe postale celo splošne, da si jih bo prisvojil tudi proletarijat, kajti »Z revolucijo (z novo razdelitvijo dobrin) bo torej odpravljeno pomanjkanje in izkoriščanje, s pomanjkanjem in izkoriščanjem pa bo odpravljeno razredno in zla družba. Nastal bo POPOLNOMA NOV (ali ni bil to glavni pridevnik pričakovanih?) - vprašuje Kermauner) svet.«

INTELIGENCA SLUGA REŽIMA

Tako je torej verovala tista slovenska inteligenca, ki je zaupala v revolucijo. Toda Kermauner trpko ugotavlja: »Stvarnost nadaljnja desetletja (ki je skušala z vso silo ideoloških pripomočkov zenačiti s pričakovano predstavo, prepričati samo sebe, da je že ostvarjena predstava, ki je nestrpno preganjala vsako kritično misel, ki bi uvažala v to na silo izdruževanje in izmišljeno idilo dvom) je to pričakovane ovrgla. Pokazalo se je, da kljub v naši zgodovini nevidnim naporom, žrtvam, sijajnim analizam itn. takšnega novega sveta ni mogoče naenkrat ustvariti. Subjektivne želje, volje in žrtve kljub

Analiza in ugotovitve nove generacije

vseu ne morejo nadomestiti OBJEKTIVNIH dejstev. Pomanjkanje je še ostalo in ostaja. Nobena, še tako dobra razdelitev ga ne more odpraviti (narobe, spoznali smo, da ga - v obliki uravnilovke - še povečuje. ...Izide smo se naenkrat prebudili v stvarnem svetu nasilja industrije in plana na posameznikom, v svetu popolne podreditve posameznika planu in industriji.«

In kakšna kakšna vloga je bila pri tem namenjena inteligenci? »Naogibna podrejenost planu, državni organizaciji, industriji int. je zahtevala osredotočenje vseh sil na en sam, odzgoraj dirigan cilj. Resnice ni bilo več treba iskati, ker je obstajala: treba jo je bilo samo ostvariti. Inteligenca je svojo stoletno posebno vlogo, svoje duhovno, prosvetiteljsko, odkriteljsko poslanstvo izgubila. Od nje se je zahtevalo, naj bi se spremenila v izvrševavca, aktivista, v uradnika, ki prejetе naloge prizadevno izpolnjuje. Njena dozaj tako ljubosumno varovana notranost, subjektivnost, ta trdnjava, ki jo je ves čas branila pred meščanskim utilitarizmom, državnimi prisilnimi in družbenimi posegi, se je naenkrat skazala za nekaj negativnega, za ostanek razredne družbe. Plan ji je očital: kdor skriva v sebi še ostanke subjektivnosti, RAZLIČNE (in v različnosti je ravno pogoj subjektivnosti) od predpisane razlage objektivnosti, ta gozlufa, hinavsko ohranja zase nekaj, kar drugim ni dostopno, ni odkritostren, ne predaja se dokraja edino resničnemu in humanemu boju za pridobitev bazične industrije, torej preprosto: varuje svoj razredni privilegij.«

SPREMENIMO POGLED IN SPREMENJENA BO STVAR

In slovenska inteligenca se je v prvih povojnih letih odpovedala tako racionalni analizi kot tudi revolucionarnim pobudam

in praksi. »Analiza ji je bila sporočena od zgoraj - nadaljuje Kermauner - v praksi je bila udeležena kot izvrševavec, torej odtušeno. Narobe pa se je njeno mitološko prepričanje absolutno razraslo. Izvrševavka in aktivistična naloga inteligence je bila ravno v tem, da onemogoča trezno analizo (ki bi bila po tolikih religioznih pričakovanjih zares pravi šok) in da - to

je bilo glavno, propagandistično vcepila ljudem v zavest, KOT DA se je njihovo pričakovanje v celoti ostvarilo, KOT DA zdaj že živijo to novo življenje in da jim spoznanje o tem (ljudje so vendarle še ohranili nekaj zdravega razuma) zakriva-

jo preostali razredni predsodki, zastarela pojmovanja, napačna miselna metoda sploh zgrešen ustroj oči. Inteligenca je dobila nalogo, da očesni aparat popravi, predsodke odpravi in miselno metodo izboljša. Zdi se, da so vsi (tisti, ki so to inteligenci naložili, in tisti, ki so to splošno verovali v pravilnost takšnega početja in da takorekoč ni bilo nikogar (vsaj v začetku), ki bi se zavedoval naravnost eklatantnega idealizma in resnice tega početja: V resnici in nezavedno jih je vodila misel: spremenimo pogled in spremenjena bo stvarnost. Inteligenca, nekdanji borec za resnico ipd., je RAVNO ZARADI TEGA BOJA ZA RESNICO postajala borec zoper resnico, agitator iluzij, ideolog in mistifikator.«

Tako težkih očitkov, kot jih meče pripadnikom srednje in starejše slovenske inteligence, torej tiste, ki je revolucijo takorekoč pripravljala, v njeni izvedbi sodelovala in jo kasneje utrjevala, ta predstavnik mlade generacije, še nismo brali. So pa v bistvu upravičeni in resnični. Če o tem razmislimo, morajo izginiti zadnje iluzije o sreči in zadovoljstvu, še posebej pa o svobodi, ki naj bi vladala v razmerah, v katerih se je vse to lahko dogajalo. Se hujske pa je, da Kermauner očita slovenski inteligenci, da je vse to počenjala, ne da bi na to bila preveč surovo prisiljena.

»Podoba umetniške dejavnosti slovenske inteligence - piše - med leti 1945 in 1950 je jasna. Birokratizem in ni pretirano nasiljav, ker je sama avtonomna, iz lastne tradicije počela tisto, kar je od nje dejansko želel. Različen, individualen slog ji je nazadnje opustil, če se je držala bistvene stvari: če ni s kritično in racionalno analizo razkrinkavala birokratskih deformacij in če ni s takšno analizo opravljala dejansko tiste revolucionarne dejavnosti, ki ji pritiče. Ker VSEGA TE-

GA NI DELALA, je bil z njo v glavnem prav zadovoljen. S tem da je nadaljevala predvojno tradicijo v slogu in načinu, vsebinsko pa vrsto let opevala srečo zaradi osvoboditve, slavila dosežke v industrializaciji, veličino preteklega boja, je v bistvu ustvarjala razpoloženje URESNICE PRICAKOVANJ, NENAVZKRIZNEGA SVETA (se pravi nebes; največ, kar so spravili skupaj, je bila teorija o neantagonističnih navskrzihih), idila, kjer se čedila - v duhovnem smislu mleko in med.«

BREZ SVOBODE NI RESITVE

K besedam Tarasa Kermaunera ni kaj dodajati. Izvlečki, ki smo jih ponatisnili so dovolj zgovorni. Servilen odnos dobrega dela današnje slovenske inteligence v domovini, posebno nekdanjih revolucionarjev, do režima, je nazorno opisan. Dodali bi samo, da je tudi Kermauner napisal svoj članek kot marksist, ki veruje v neko novo »manj razredno, manj (ob) lastniško in komunizem bližjo družbo.« Toda kot nas sicer veseli njegova brezkompromisna in odkrita analiza preteklo-

SLOVENSKA AK. LISTA »ADRIA«
želi vsem svojim volivcem in prijateljem veselo veliko noč!

sti (saj dokazuje - o čemer se pogosto dvomi, - da tudi mladi v Sloveniji danes politično mislijo), se obenem bojimo, da bo tudi sam - prav zaradi svoje značilne mitološke vere v možnost uresničenja idealne komunistične družbe, doživel še velika razočaranja. Ta se bistveno ne bodo razlikovala od razočaranj tistih generacij, katerih dejanje in nehanje je analiziral. V vprašanju so pač OBJEKTIVNA DEJSTVA, ki jih SUBJEKTIVNE ZELJE VOLJE IN ŽRTVE NE MOREJO SPREMENTITI. Kjer je vsa oblast osredotočena v eni sami stranki, ki preko državnega aparata in družbenih ustanov obvlada vse življenje, tam ne more biti svobode in družbo obnavljajoče pobude, tam ni sprotne odpravljanja napak, tam ni potrebne zamenjave nosilcev oblasti. To pa je bistvo razumnega napredka in čim manj neopolne družbe, ko vendar že iz izkušnje vemo, da je na tem svetu in na tem področju popolnost vedno kvečjemu utvara in grenka laž.

Vsekakor pa je analiza Tarasa Kermaunera tehten prispevek k presojanju današnje slovenske stvarnosti, posebno pa negativnega vpliva totalitarizma na značaj slovenske inteligence. Po zaključku razprave, katere nadaljevanje bo revija »Perspektive« še objavila, se bomo nanjo še povrnili, da eventualno nekoliko bolj razčlenimo in si ogledamo avtorjeve osebne nazore in poglede.

Kako so pokopali Meštroviča

Ameriški dnevnik »New York Herald Tribune« je pred časom objavil poročilo o pogrebu slavnega jugoslovanskega kiparja Meštroviča, ki je umrl v Združenih državah, a je želel biti pokopan v domovini.

Po prvotnem dogovoru med svojci, zagrebškimi nadškofom dr. Seperjem in oblastmi, bi krsta s pokojnikovim truplom morala biti najprej izpostavljena v zagrebški stolnici, odkoder bi jo po pontifikalni maši odpeljali v Split, kjer bi jo zopet izpostavili v tamkajšnji katedrali, nakar bi jo po dveh, treh dneh prepeljali v Atavice, kjer bi zemeljske ostanke velikega umetnika položili k večnemu počitku.

Toda ko sta Meštrovičev sin Mate in hčerka Marica prišla z avionom v Pariz, so jima še na tamkajšnji jugoslovanski ambasadi sporočili, da je bil spored pogrebni svečanosti nekoliko spremenjen, pri čemer pa so dejali, da bosta v Zagrebu že vse lahko uredila. Ko sta Mate in Marica nato prišla v Zagreb, sta pa na svoje presenečenje zvedela, da so truplo medtem že prepeljali v Dalmacijo. Lepake, s katerimi so cerkvene oblasti po cerkvenih vratih sporočale vernikom, da bo tega in tega dne pontifikalna maša so oblasti dale odstraniti, ker so se očitno bale, da bi se obred znal spremeniti v protirežimsko demonstracijo. Kasneje se je sicer pontifikalna maša vršila, toda brez krste, ki so jo poslali direktno v Dniš, od tam pa ponoči v Otavice. Odpadle so torej žalne svečanosti, ki so bile predvidene v Splitu. Ko je Meštrovičev sin Mate zvedel, da hočejo oblasti pokopati Meštroviča celo brez duhovnika, se je sam odpeljal v Split, odkoder je pripeljal škofa Frančica, ki je nato v Otavicih opravil pogrebni obred ter imel lep nagovor, v katerem je poudaril, da je Meštrovič umrl kot katolik in Hrvat. Pri tem je nekoč iz množice - pravijo, da je to bila žena Vicka Krstulovića - zakričala: »Moč!«, hinave! ustaški, novi Majstrovič! itd. Vicko Krstulović je namreč prišel na pogreb kot predstavnik oblasti in je hotel kot tak imeti uradni pogrebni govor, čemur pa se je Meštrovičev sin Mate, po vsem kar se je zgodilo, odločno uprl.

Po opravljenem pogrebu v Otavicih se je nato vršil v Splitu Requiem, kateremu je prisostvovalo okrog 4000 oseb.

Režim, ki se celo v takih primerih, ko gre za pogreb svetovno znanega umetnika, ne more odreči potrebi, da bi pokazal svojo nestrpnost in strah pred dokazi lastne nepriljubljenosti, si pač daje kaj žalostno spričevalo.

20. obletnica nasilne selitve koroških Slovencev

Preteklo soboto so se koroški Slovenci v Celovcu spomnili obletnice nasilne preselitve številnih koroških družin, ki jih je nacistični režim izgnal iz rodnih domov.

Svečanost se je vršila v deželni kory certni dvorani v Celovcu. Poleg predstavnikov tamkajšnjih oblasti so se manifestacije udeležili tudi predstavniki SDZ iz Trsta, namestnik celovskega škofa, jugoslovanski, francoski in angleški konzul. Gospodarsko zvezo iz Trsta pa sta predstavljala dr. Jože Dekleva in g. Kosmina.

Najprej sta nastopila predstavnika koroških Slovencev dr. Inzko, v imenu katoličanov in dr. Zwitter, v imenu sedanje jugoslovanskega režimu naklonjenih Slovencev, ki sta prikazala vse gorje, moralno in materialno škodo, ki so jo Korošci utrpeli pod nacifašizmom. Kulturni

program so izpolnjevali deklamacije in nastop Zveze pevskih zborov, ki ima večletnih nad tri sto pevcev. Tržačani se še spominjamo nastopa koroških pevcev, ki so nastopili pretekle jeseni v »Aviditoriju« in nas očarali s svojim odličnim izvajanjem.

Nato je spregovoril deželni glavar Ferdinand Wadenigg. Iz njegovega govora smo povzeli nekaj najpomembnejših misli:

»Nasilna preselitev koroških Slovencev je eden najtemnejših zločinov v zgodovini našega naroda in ta zločin so zagrešili nacifašisti v vsej svoji okrutnosti. Vsak pošten človek mora obsoditi to barbarsko početje. Vsi mi, ki smo preživeli tisto dobo se je spominjamo z ogorčenjem. Grozodejstva in zločine nacifašizma nismo

pozabili, posebno pa nismo pozabili, da so prav ti zločini krivi, da je bilo skaljeno pošteno sožitje med obema narodoma. Vam Slovincem gre naloga, da preesete v mlade rodove spomin na te zločine zato, da ne bodo šli v pozabo in da se iz njih črpa pogum in vero v bodočnost. Za nas vse je vaše preseljevanje težak spomin, a vreden da ga ne pozabimo, saj je svoboda oni ideal, ki mora biti vsakemu našemu prvotna dobrina. Takrat so skušali podreti in presekat mostove in vezi med Slovenci in Nemci in tako početje je dolgo časa škodovalo našima narodoma. Danes je vse to mimo in mi si gradimo novo srečo v skupni, srečni domovini. Vsi Nemci se spominjamo tega dne in žrtve, ki so padle na vaši strani so naše skupne žrtve. Bog daj, da v bodočnosti ne bi bilo treba več solza.«

Objektivne besede deželnega glavarja je pozdravilo hrupno ploskanje občinstva, ki je obirno dvorano napolnilo do zadnjega kotička.

Ob tej priliki želimo vsem Slovincem na Koroškem, da bi se jim uresničile vse narodnostne želje ter da bi jim bile končno le dane vse one pravice, po katerih upravičeno hrepenijo že toliko let.

Nemška kriza in Erhard

Dr. Erhard se je pojavil z borbenimi nameni in sicer zato, da bi pričel boj, ki bi utegnil postati obenem tudi največja priložnost v njegovih političnih karijeri, odkar je leta 1948 nemška denarna reforma dala podlago nemški marki, da prične svoj meteorski vzpon.

Pojavljajo se znaki, ki kažejo na oslabilost naroda v primeri z mednarodno konkurenco. Nemška industrija mora večkrat bojovati precej težke bitke, da bi si na svojem lastnem tržišču zagotovila prvenstvo pred uvoženimi artikli, predvsem iz drugih delov skupnega tržišča. Ze nekaj časa opozarja dr. Erhard delodajalce in delavce na zmernost in jim priporoča naj ohranijo čut sorazmerja.

V zadnjih tednih pa je dr. Erhard pričel precej energičneje z opozorili: pričel je prikazovati nemškemu narodu strašno brezposelnost in političnega radikalizma. Govoril je tudi o omejitvah. Na vse to ga navaja zaskrbljenost za bodočnost. Kot sam pravi, je njegova želja, da se nemški narod izogne onih napak, katere so druge države že premostile.

To njegovo zanimanje za ekonomsko bodočnost Nemčije ga je ponovno postavilo v vrsto pretendentov na Adenauerjevo nasledstvo. Po volitvah v preteklem septembru se sodi, da je pokvaril marsikatero svojo možnost, ker je vse preveč sledil Adenauerjevi politiki namesto, da bi tu in tam izrazil tudi svoje originalne ideje. Zdi se, da je pa ponovno pojavil v političnem življenju in pričel so ga gledati v novi luči, to se pravi kot onega, ki edini more rešiti državo iz težke krize. V tej novi situaciji pa izredno pazi da se ne bi predstavil kot človek iz preteklih let »ekonomskega čudeža« (ker to besedo naravnost sovraži), ampak kot človek, ki je zmagal v krizi leta 1948 in ki bi to spet mogel storiti.

Vsekakor nimajo nevturalisti tolikšne moči, da bi lahko pričakovali spremembo italijanske zunanje politike pred volitvami prihodnjega leta. V tem času pa bo Fanfani skušal urediti notranje socialne prenosove, ne da bi zaradi tega moral žrtvovati krščansko demokratske smerice v zunanji politiki.

Italijanski politični poskus

Italijanska mesta so tako čudovito zgrajena, da marsikdo trdi, da so delo umetnikov in ne arhitektov, italijanska politika pa je delo pravih umetnikov v akrobaciji. Kot je znano v Italiji ne ostoja dvoboj med dvema vodilnima strankama, kot je to v navadi pri drugih zahodnih državah. Demokristjani so izgubili absolutno večino, komunisti pa hvala Bogu še niso tako močni, da bi lahko prevzeli demokristčansko nasledstvo. Zaradi tega je demokristjanska vlada odvisna od pomoči manjših političnih skupin in se samo s pomočjo teh bori proti kaosu. Res je, da je iz bibličnega kaosa nastalo veselje, toda praksa nam dokazuje, da iz političnega kaosa ni še nikdar nastalo ničesar dobrega.

V takem političnem položaju je, ministrski predsednik Fanfani, ki je pravi mojster akrobacije, v političnem smislu, osnoval svojo novo vladno takomenovano »levega centra«. S tem so se demokristjani ločili od manjših desničarskih političnih skupin, ki so podpirale prejšnje vlade. Obrnili so se do levičarskih demokrističnih strank ter dosegli tiho zunanjo podporo Nennijevih socialistov.

Dolga leta so v Italiji debatirali o tej možnosti, toda vedno so se dvigali nasprotni glasovi, ki so se bali, da bi Nenni ne zahteval od demokristjanov nevtralne zunanje politike in izstop Italije iz organizacije NATO. Toda ministrski predsednik Fanfani je spoznal, da je ta politični riziko majhen in je spremenil os svoje vlade proti leviči, da bi na ta način lahko izvedel vrsto socialnih prenosov.

Na ta način se je Italija znašla sredi nove politične stvarnosti. Najbistvejši državljani upajo, da bo lahko nova vlada spremenila davčni ustroj in socialno oskrbo. Istočasno pa je naloga Fanfanijeve vlade, da izbere prevelike razlike med bogataši in reveži, razlike med mestnim in podeželskim življenjem ter razliko med življenjskim nivojem med severnimi in južnimi predeli. Zgleda, da se je tudi Vatikan sporazumel z novo politiko, medtem ko ostali zahodni zavezniki zaupajo v Fanfanija, saj se še dobro spominjajo,

BOMBNI ATENTAT

Kot smo že poročali v naši prejšnji številki, je tržaška občina s pomočjo krožka za umetnost in kulturo organizirala niz predavanj, ki naj bi Tržačane seznanili z modernimi italijanskimi zgodovinarji. Poseben poudarek je na fašistični dobi ter odporu gibanju. Predavatelji, med katerimi je mnogo univerzitetnih profesorjev, so priznani italijanski znanstveniki in zgodovinarji. Med njimi je tudi prof. Carlo Schiffrer, ki je pri nas dobro poznan kot politik, publicist in zgodovinar.

Tovrstna predavanja seveda niso pogodu tržaškim irendentom in novofašistom. Zavedajo se namreč, da bo s predavanji mladina, kateri so predavanja namenjena, na ta način izvedela za pravo zgodovino, ki se prav gotovo razlikuje od one, ki jo nostalgичni fašistični eksponenti vtepaajo v glavo nedorašlim dijakom.

Desničarski skrajneži so pod vplivom francoskih teroristov OAS pripravili tudi v našem mestu bombni atentat, da bi prestrašili prof. Carla Schiffrerja. V nedeljo 1. aprila ob 22.30 je počila v postnem nabiralniku stanovanja, kjer prebiva znani tržaški zgodovinar bomba, ki je ranila profesorjevo tašo. Ranjeno starko so morali nemudoma prepeljati v bolnico. K sreči pa bomba ni povzročila drugih žrtev in tudi materialna škoda, ce izvezamemo razbite šipe, ni velika.

Ta ponovna fašistična predrznost je vzbudila val ogorčenja v Trstu in okolici. Policijski organi so takoj začeli s preiskavo, vendar do sedaj še niso prišli na gotovo sled. Čez nekaj dni so v pokritem vodnjaku na Oberdanovem trgu policijski izsledili še dva bombna zavoja, ki sta bila zavita v papir, ki je bil iztrgan iz šolskih zvezkov. V nadaljevanju policijske preiskave pa je prišlo na dan še nekaj drugih dokazov, ki pričajo, da so bombni atentat na tržaškega profesorja zakrivil člani novofašistične organizacije, ki združuje šolsko mladino. Pretekli teden pa so v Boljuncu odkrili obešeno truplo enindvajsetletnega mladeniča, ki je bil polistom že znan zaradi svoje pripadnosti skrajno-desničarskim organizacijam, ki večkrat pripravljajo protestne manifestacije proti Slovincem ter prepeajo slovenske študente na poti v šolo. Pokojni mladenič je bil tudi prisoten pri onečastitvi bazoviške »fojbe«. Na njegovem domu so namreč našli svetilko bazoviške jame. Sodijo, da so fašisti sami onečastili »fojbo«, da so se potem lahko zgražali, češ da so to storili Slovenci. Zaenkrat še niso znani vzroki, ki so nesrečnega mladeniča privedli do samomora.

Prof. Schiffrer je prejel na kupe pisem, v katerih mu predstavniki tržaških oblasti in zastopniki strank izražajo svojo solidarnost ob grobem in nekulturnem dejanju, čigar žrtev je postal.

Solidarnostno pismo sta mu poslala tudi predsednik SDZ dr. Branko Agneletto in odgovorni urednik »Demokracije« prof. Ivan Rudolf. V pismu je med drugim tudi izraženo prepričanje, da atentati dokazuje, da je stališče, ki ga prof. Schiffrer zagovarja pravilno.

V soboto okrog polnoči pa so isti »neznanca« razbil dvojezično tablo dr. Sardeča na ulici Carducci, ki je ena izmed glavnih tržaških ulic.

Organi javne varnosti, ki preiskujejo zadevo o bombnem atentatu so v zadnjem času zaslili vrsto mladeničev, od katerih

je večina včlanjena v neofašistične m'adinske organizacije. Poleg tega so aretirali mladega U. Fabbrija, ki je sedaj v coronejskih zaporih. Mladenec je obtožen nedovoljene posesti orožja in eksplozivnega materiala ter ranitve osebe. Prav iz zadnjega dela obtožnice je razvidno, da je mladenec obtožen tudi atentata v ulici dei Porta, pri katerem je bila ranjena profesorjeva taša. Z aretacijo glavnega krivca je policijska-preiskava v glavnem končala.

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO V TRSTU

želi vesele velikonočne praznike vsem svojim podpornikom, članom in prijateljem.

fesorjeva taša. Z aretacijo glavnega krivca je policijska-preiskava v glavnem končala.

† Ivan Molek

Dne 16. marca je v 80. letu starosti umrl v Kaliforniji znani publicist in pisatelj Ivan Molek.

Rojen je bil na Zverkovem vrhu pri Metliki v Beli krajini, delal v razsadniku na Grmu, leta 1900 pa je odpotoval v Ameriko, kjer je bil dolgo vrsto let sodelavec in tudi urednik raznih slovenskih listov v Ameriki. Poleg tega je napisal in prevedel mnogo literarnih, znanstvenih in socialnih del, pesmi in iger. Bil je naš doletni naročnik in se je živo zanimal za vsa slovenska vprašanja.

Zavednemu in zaslužnemu Slovincu veden spomin!

Odobritev obč. proračuna v Nabrežini

V ponedeljek 2. t.m. je občinski svet v Nabrežini končno odobril proračun za tekoče leto. Na začetku se je župan obodil atentat na prof. Schiffrerja. Svetovalec dr. Rinaldini se je s svojo skupino pridružil obsojdi atentata.

Prešlo se je nato na razpravo o proračunu. Prvi je govoril dr. Rinaldini, ki je strogo kritiziral proračun najprej v celoti, kasneje pa tudi določene postavke.

SLOVENSKA PROSVETNA MATICA V TRSTU

želi vsem Slovincem vesele in blagoslovljene velikonočne praznike.

Ugodno je ocenil proračun svetovalec dr. Florian, posebno pa one postavke, ki govorijo o naših šolah. Odgovoril je tudi demokristijanskemu prvaku v zvezi s kritiko, katero je izrazil glede uprave otroških vrtcev v občinski režiji. Dalje sta o proračunu govorila še odbornik Marko vič in župan Škrk, ki sta se v svojih govorih omejevala na odgovore na dr. Rinaldinjevo kritiko.

Končno pa je vsem odgovoril odbornik g. Josip Terčon, ki je ponovno podal celotno sliko proračuna in dokazal dr. Rinaldinju, da so v končnem proračunu

Cez približno leto dni bodo italijanski tehniki po vsej verjetnosti izvedli do kraja načrt, ki predvideva izstrelitev prvega italijanskega umetnega satelita. Samo postavke, ki ga bodo šele zgradili v neki italijanski ladjedelnici, bo stal nad pol drugo milijardo lir. Italijanski znanstveniki imajo namreč v načrtu plavajoči podstavek, kajti izstrelitev bi se morala vršiti na ekvatorialnem predelu Atlantskega oceana.

V razdobju let 1963/64 bo namreč stopil v zaključno fazo združenji evropski vesoljski program, ki je ločen na dva dela, ki nosita naslova »Eldo« in »Esro«. »Eldo« predvideva zgradnjo pogoškega dela izstrelka, to je izpolnitev angleške rakete »Blue stearka«. Program »Esro« pa ima v načrtu izdelovanje umetnih satelitov, organizacijo možnih izstrelitev ter zbiranje in preučevanje podatkov, ki jih bodo sateliti posredovali tehnikom na zemlji.

Evropske in še posebej italijanske vesoljske načrte za bližnjo bodočnost je razložil zbranim časnikiarjem prof. Polvani, ki je predsednik italijanskega združenja za vesmirske raziskave. V najkrajšem času bo omenjeno italijansko združenje priredilo vrsto predavanj z namenom, da seznani javno mnenje z delom te organizacije. Pretežni del predavanj bo zavzemala razlaga o oceanskih raziskovanjih iz preteklih let. Poleg tega pa bodo slušatelji seznanili tudi s podrobnimi raziskavanji atmosfere ter njenih fenomenov.

Prvi italijanski umetni satelit bo po predvidevanjih posredoval obširne podatke o stratosferskih fenomenih, med katerimi so najvažnejši spremembe zračne gostote zaradi sončnega izžarevanja. Po-

datki, ki jih bodo sporočile na zemljo narave delane v satelit, ki bo tehtal nekaj nad sto kilogramov, bodo po eni strani služili metereološkim vedam, po drugi pa študiju možnosti vrnitve vesmirskih ladij na zemljo s planetarno hitrostjo, ki je mnogo večja od orbitalne. S to »krožno-zemeljsko« hitrostjo so se podali na vesmirske potovanja okrog našega planeta ruski in ameriški kozmonavti.

Pogonska raketa italijanskega satelita bo verjetno ameriški izstrelak »Scout«, ki je vsaj sedaj najcenejša razpoložljiva raketa, ki pa kljub temu odlično opravlja svojo nalogo. Posebno pozornost predstavlja že omenjeni gibljivi in plavajoči podstavek. Prof. Polvani je povedal, da bodo vse pripravili v Italiji ter bodo s podstavkom in satelitom odpulili na določeno mesto Atlantskega oceana, kjer se bo operacija zaključila. Pri tem je predsednik italijanskega združenja za vesmirske raziskave pohvalil prof. Broglio ter podčrtal zasluge, ki jih je pri celotni izvedbi načrta imela italijanska mornarica. Velik del zasluge, da se je prva polovica skupnega načrta posrečila gre italijanskemu letalstvu, ki je že pred časom izdelalo odlično izstreljevalno in eksperimentalno središče v Urbe, ki je izpopolnjeno z najboljšimi pripravami. Lahko rečemo, da ima center v Urbe najboljše priprave za nadzvočne polete, kar jih lahko najdemo v Evropi.

Italijanski znanstveniki se sedaj ukvarjajo z vsemi potankosti bližnje izstrelitve. Predvsem pa zaključuje svoje načrte za izvršitev plavajočega podstavka. Poleg tega pa morajo še izgotoviti celotni načrt za kontrolo izstrelitve in interpretacije podatkov, ki jih bo satelit posredoval.

Profesorja Amaldi in Puppi bosta preučevala kozmične žarke, profesor Margaria vesoljsko biologijo, ki jo je do sedaj študiral s podatki, ki jih je lahko dobil z zemlje. Prof. Giorgi se bo zanimal za magnetizem, medtem ko bo preučevanje elektronske gostote v visokih plasteh ozračja poverjevo prof. Carrari.

S tem se bodo tudi evropske države, ki so včlanjene v Skupno evropsko tržišče vključile v vesoljsko tekmo. Gotovo je, da zaenkrat ne bodo še mogle konkurirati z Američani in Rusi, ki se ukvarjajo z vesoljskimi raziskovanji že vrsto let, vsekakor pa bodo tudi evropski znanstveniki lahko pripomogli, da se bo človek podal na pot v vesolje. Prva etapa - Luna, je za Evropejce že vnaprej zamujena, toda brez dvoma bodo evropske dežele v bodočnosti prispevale svoj delež pri raziskovanju vesolja.

S seje tržaškega občinskega sveta

Na eni izmed zadnjih sej občinskega sveta v Trstu je svetovalec »Slovenske liste« dr. Teofil Simič izrekel naslednje besede ob priliki volitev o povšarjanju električnih tarif občinskih ustanov. Pri tem se popolnoma zavedam, da če bo občinski svet odklonil predlog ne bo še zadeva rešena. Znano mi je tudi, da je upravni odbor ACEGAT-a, v katerem so predstavniki večine in manjšine soglasno odobril predlog o povečanju tarif. Po drugi strani pa nikakor ne morem pozabiti, da hočemo postaviti tarife na najvišjo dovoljeno kvoto. Zdi se mi, da položaj, v katerem se nahaja naše mesto ni tak, da bi lahko opravičeval nove poviške. Menim, da bi moral ACEGAT kriti bodoče stroške z uravnovešenjem ekonomije v drugih sektorjih, na primer pri osebju. Skoraj nerazumljivo si je predstavljati, da se ustanova, ki ima v oskrbi prevoz meščanov s tramvaji, avtobusi in trolejbusi, ki so v vseh urah natrpani ljudi, nahaja v deficitu, medtem ko izkazuje podobne privatne ustanove, ki skrbijo za prevoz v periferne okraje pozitivno bilanco. Iz tega je razvidno, da pri ACEGAT-u nekaj ni v redu. »Slovenska lista« nima predstavnikov v upravnem svetu ACEGAT-a in zaradi tega ne morem soditi, kje so napake. Na vsak način pa je vsakomur lahko razvidno, da te napake obstojajo in da uprava ni na višini.

Zaradi teh razlogov bom volil proti pregledu. Negativni glas naj bo znak protesta proti volji generalnega vladnega komisarja, ki želi prenesti na Tržaško ozemlje najvišje dovoljene tarife.

dr. Teofil Simič

OBVESTILO

SDD obvešča, da sprejema prošnje za mesta učiteljic v poletni obmorski koloniji. Prošnje nasloviti na tajništvo SDD, ul. Machiavelli 22, Trst.

Odgovorni urednik:
Prof. IVAN RUDOLF
Tiskarna Adria d.d. v Trstu

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Dopisi za uredništvo:
ul. S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
Goriško uredništvo:
Gorica, Riva Piazzetta 18-I.
CENA: posamezna številka L 30.—
Naročnina:
mesečno L 50.— — letno L 600.—
Za inozemstvo:
mesečno L 90.— — letno L 1000.—
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223

Delovanje občinske podporne ustanove

V obdobju od 1. januarja do 31. marca t.l. je Občinska podpora ustanova skupno s srotišnico in drugimi od nje odvisnimi ustanovami nudila sledečo pomoč:

Sprejela v O.P.U. neposredno podrejene zavode ali v druge z oskrbovalnino v njeno breme 2705 oseb in sicer 201 odraslih in 694 otrok. Zadevni strošek znaša Lit. 72.916.043.—;

podelila denarne podpore rednim podpirancem v znesku Lit. 44.751.730 razdeljenih na povprečno 5074 družin mesečno; razdelila med vojne oškodovance podpor v denarju za Lit. 58.772.845.— povprečno 702 družin mesečno je prejela brezplačno dnevno prehrano in kruh, kar pomeni 127219 obrokov za skupni strošek Lit. 17.313.725.—;

nakazala povprečno mesečno 352 družinam prehranbenih bonov za brezplačen nakup živil v znesku Lit. 3.329.000.—;

v sklopu post-sanatorijalne menze je

lita v mesecu januarju, februarju in marcu za Lit. 19.000.— denarnih podpor drugim dobrodelnim ustanovam, tako da znaša skupen izdelek za navedeno pomoč v prvem tromesečju t.l. Lit. 208.636.148.—.

Končno je naša O.P.U. razdelila v istem obdobju iz Sklada za zimsko pomoč 22 osebam 1320 živilskih bonov za Lit. 158.400 in 2138 denarnih podpor v znesku Lit. 24.679.200.—.

dr. R. M.

Dogodki doma

STAVKA SOLNIKOV. Pretekli teden so po vsej Italiji stavkali profesorji in učitelji. Solniki se borijo za gnotne olajšave. Stavki so se pridružili tudi solniki na našem področju, ker je tako sklenil pokrajinski medsinidikalni odbor. Profesorji in učitelji, ki počujejo na slovenskih šolah so se prav tako stavke udeležili.

POVISANA CENA KAVI. Od ponedeljka dalje velja nov cenik za prodajanje kave v javnih obratih. Cena skodelice kave je po novem odloku zvišana od prejšnjih 40 na 45 lir. Povišek je odobrila izredna skupščina lastnikov javnih obratov, ki je zasedala 11. t.m.

IGRALSKA SKUPINA CESCA BASEGGIA V ISTRI. Po nekaj letih odsotnosti se bo prihodnji mesec vrnil v Istro Cesco Baseggio. Goldonijeva skupina je dosegla leta 1957 in 1959 izreden uspeh v Istri in na Reki, 26. maja bo Baseggio s svojo skupino nastopil v Kopru z »Locandieroa nato pa se bo predstavil še v Rovinju, Pulju in na Reki. Za turnejo italijanske igralne skupine vlada veliko zanimanje.

NOVA ZIBELKA. Gospa Renata Baudaž je v petek, 14. aprila povila slinno četrtorojenca. Toplo čestitamo.

vnešene vse postavke, o katerih so razpravljali v občinskem svetu.

Končne številke so sledeče:
Predvideni dohodki: lir 123.600.333.—
Predvideni izdatki: lir 164.023.964.—
primanjiljaj: lir 40.423.631.—

Zupan je postavil proračun na glasovanje, za katerega so glasovali vsi svetovalci večinske liste, medtem ko je manjšina glasovala proti.

Občni zbor kmečke posojilnice v Nabrežini

V nedeljo 1. aprila se je vršil v Nabrežini občni zbor Kmečke posojilnice. Predsednik Terčon je otvoril občni zbor ter podal takoj nato širše poročilo o delovanju posojilnice v preteklem letu. Iz govorikovih besed je bilo razvidno, da je imel odbor v leta 1961 štirinajst sej, revizorji pa so štirikrat pregledali račune in delovanje ustanove. V preteklem letu je bilo predloženih 81 prošnja za posojila, od katerih jih je bilo 68 odobrenih. Dalje je odbor razpravljalo o drugih zadevah posojilnice, o raznih ukrepih formalnega značaja, z ozirom na navodila, ki jih je dala Banca d'Italia. Nato je odbor poročal o nekaterih posojilih, katere prejmejo naši kmetovalci po zakonu o zelenem narčtu. Stanje posojilnice pa je v glavnem naslednje:

Razpoložljiva gotovina se je povišala v preteklem letu za 50%, posojila so ostala na isti višini. Hranilne vloge so se leta 1961 povišale za 22%. Kljub znižani obrestni meri na posojila za člane od 9 na 8%, je posojilnica izkazala skoro enak čist dobiček, kot prejšnje leto.

Po priporočilu revizorja dr. Verze je občni zbor odobril bilanco ter določil, da se čisti dobiček pripiše v rezervni fond. Nakar je občni zbor izvolil za revizorja dr. Uga Verzo, za namestnika pa g. Venčeslava Rojca. Dalje je občni zbor odobril predlog, da se odbornike oprosti dolžnosti položitve kavicje, da ostane najvišji znesek za posojilo kot lani ter da ostane prispevek novih članov v rezervni fond kot do sedaj.

Pri slučajnostih je predsednik poročal, da bo morda že tekom tega leta prišla posojilnica do novih prostorov, kar bo tudi pripomoglo, da bo delovanje nabrežinskega denarnega zavoda še uspešnejše.

Zakonski vrtljak

V soboto 7. t.m. so kot gostje Slovenskega gledališča nastopil v Avditoriju člani ljubljanskega Mestnega gledališča. Predvajali so Stevensonovo igrro z naslovom ZAKONSKI VRTILJAK. Najprej nekaj besed o delu samem. Problem, ki ga igra obravnava je čisto vsakdanji in lahko bi tudi rekli že nešteto izrabljen, saj so premnogi komedijografi in tudi pisatelji prikazali ljubzenski trikotnik.

Vendar je delo oblikovno moderno in zato tudi prinaša nekaj novega. Med dialoge se namreč uvrščata dve predavanji, katero govornika mož in žena in katerih se poslušujeta, da komentirata razvoj dogodkov na odru ter da razlagata svoja čustva in svoje doživljanje ob teh dogodkih.

Delo torej nima posebnih zahtev, vendar se gleda zelo prijetno, ker je razgibano ter so dialogi tekoči ter mnogokrat duhoviti, primerni pač za tako tipično ameriško, lahko-tono komedijo.

Zakonskega moža je igral Franci Presetnik, ki je popolnoma odgovarjal vlogi

starejšega, vedno zvestega zakonca, ki se znajde naenkrat v hudem precepu. Morda je bil včasih nekoliko pretiran ni bi nekoliko več resnosti koristilo njegovi osebnosti. Tina Leonova, kot Paulova žena je navdušila občinstvo s svojo milino in tudi s žensko spretnostjo. Izstopila je kot skrajno prikupljiva in simpatična figura. Manjša, a tudi zelo hvaležna je bila vloga Vladimirja Skrbinskega, ki je igral profesorja Rossa. Občinstvu je tudi ta figura zelo ugajala in moramo reči, da nam je bilo kar žal, ko je odhajal z odra. Sploh je ta trojica že dobro znanih in afemiranih igralcev samo potrdila, da zasluži velik uspeh, ki ga doživlja na odru že precej let.

Za dobro igralko se je ikazala tudi Anka Cigojeva. Tudi njena postava je bila prav primerna za ta lik, rekli bi lahko, da skoraj ne bi bili mogli najti primernejše igralko, kar se tiče zunanosti. Morda bi bila režija, lahko osvetlila bolj kako drugo stran te vloge ne da bi bila toliko poudarjala anatomske vrline mlade Svedinje.

Lahko torej rečemo, da smo prisostvovali uspehi prestavi, ki je tudi privabila kar lepo število gledalcev.

MALI OGLASI

Mlad kanadski Slovenec si želi spoznati pošteno slovensko dekle v starosti od 25-30 let v svrhu poroke. Ponudbe nasloviti na: Alojz Orešnik, 87, N. Cumberland St., Port Arthur, Ont., Canada.

ISCIMO URADNICO z znanjem slovenske in italijanske za odvetniško pisarno. Prošnje nasloviti na upravo »Demokracije«, ul. S. Anastasio 1/c, Trst.

VELETRGOVINA Z DRVM IN PREMOGOM

VETRIH IVAN

želi soojim cenjenim odjemalcem, prijateljem in znancem veselo veliko noč!

GORICA - Ulica Lantieri št. 15 - Telefon št. 25-27

TRGOVINA Z ELEKTRIČNIMI GOSPODINJSKIMI STROJI - RADIJSKIMI IN TELEVIZIJSKIMI APARATI

BALBI

želi cenjenim odjemalcem veselo veliko noč

Ul. S. Marco 12, tel. 55-228 - Ul. S. Marco 29, tel. 41-454

POZOR! Potujete v Rim?

Prenočišče, hrana, ogled Rima itd., vse te skrbi bodo odveč, če se boste obrnili na:

Hotel-Penzion BLED
Via Statilia, 19 - Telefon 777-102 - RIM

Se priporoča in pozdravlja, Vaš rojak VINKO A. LEVSTIK

Izrežite in shranite! - Pišite nam za cene in prospekte!

povprečno 84 oseb mesečno bilo deležno 11.142 kompletnih kosil v vrednosti Lit. 3.342.600.—;

1071 oseb je prenočevalo brezplačno v ljudskih prenočiščih in zadevni strošek znaša Lit. 1.461.200.—;

sprejela v brezplačna bivališča povprečno 581 brezdomcev mesečno za Lit. 3.771.000.— izdatkov;

razdelila 274 družinam povprečno na mesec za Lit. 2.753.738.— oblačil, obutve, postelj in posteljnine;

52 oseb je prejele za Lit. 205.240.— načelnikov in ortopedičnih protez.

Občinska podupravna ustanbva je po-

SEMENA IN KMETIJSKE POTREBŠČINE

Furlani Edvard

Ekskluzivni zastopnik svetovno znanih strojev „AGRIA“

želi veselo veliko noč!

TRST
ULICA MILANO 18

DAMSKI IN BRIVSKI SALON

Devetak Stanko

želi veselo veliko noč!

Telefon 20-123

NABREŽINA

Svojim cenjenim odjemalcem in prijateljem želi veselo veliko noč!

Čurdka Uršič Albert

ZALOGA VINA IN LIKERJEV

Trst - Ulica C. Ritmeyer 1 - Tel. 23-748

TVRDKA UDOVIČ*Slovenska
modna trgovina*

želi veselo veliko noč!

TRST - TRG PONTEROSSO 5 - ULICA MAZZINI 44

TRGOVINA JESTVIN

JOSIP ŠKABAR

želi veselo veliko noč!

OPČINE
Narodna ulica**Kerševani Boris**

IMPORT - EXPORT

Telegrami: KERBOR - TRST

želi veselo veliko noč!

TRST - STRADA DEL FRIULI ŠT. 102 - TELEFON 23-802

TISKARNA IN PAPIRNICA

BERNARDI

želi cenjenim odjemalcem srečno veliko noč

TRST - ULICA MAZZINI 44 - TELEFON 93-667

Veselo veliko noč želi

Kmečka Banka

R. Z. Z. O. USTANOVLJENA 1909

GORICA
Ulica Morelli 14 - Tel. 2206

DROGERIJA

PODOBNIK KARLO

želi veselo veliko noč!

OPČINE (TRST) Proseška ulica št. 22

BANCA

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. 38045 - 38101

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

Tržaška prekajevalnica

SALUMIFICIO TRIESTINO

Dukcerich & C.

želi veselo veliko noč!

TOVARNA IN SKLADIŠČE
ŽAVLJE, industrijska zona**JOSIP KERŠEVANI**

D. z O. Z.

IMPORT - EXPORT

GORICA - CORSO ITALIA 76 - TEL. 26-43

IZVOZ NADOMESTNIH DELOV ZA KOLESA, KOLES, RADIOAPARATOV
SIVALNIH STROJEV IN DRUGIH PREDMETOV ZA SIROKO POTROSNJO

Veselo veliko noč želi

PEKARNA - TRGOVINA JESTVIN

Sosič

Telefon 21-049

OPČINE - Proseška 10

EMAJLIRANI STEDILNIKI IN PECI
NAJMODERNEJSIH OBLIK NA VSA
GORIVAPOPOLNA OPREMA ZA KUHINJE, RE-
STAVRACIJE, IZ EMAJLA NERJAVE-
CEGA (INOX) JEKLA ITD.ELEKTRICNI LIKALNIKI, SESALCI ZA
PRAH, PRALNI STROJI, GRELCI ZA
VODO, HLADILNIKIDEKORATIVNI PREDMETI UMETNE
OBRTI, OD KERAMIKE DO BRUSENE-
GA KRISTALALESTENCI TER VSEH VRST ELEKTRIC-
NIH LUČI, KLASICNE IN MODERNE
OBLIKE**Kerše**TRST
PIAZZA S. GIOVANNI, 1
TEL. 35-019

RESTAVRACIJA

FURLAN

želi veselo veliko noč!

REPENTABOR

Milan Ambrožič

AVTORIZIRANI ELEKTRICIST

Viale Miramare, 29 - Tel. 29-322

TRST

TRGOVINA Z JESTVINAMI

KAREL MALALAN

želi veselo veliko noč!

TRST

Ulica Udine, 3

TRGOVINA
ČEVLJEV**ALPINA**

želi veselo veliko noč!

GORICA

Korzo Verdi 78 - Tel. 25-17

TRGOVINA
Z OPTICNIMI PRIPRAVAMI

UL. CARDUCCI 15 - Tel. 29-656

DRVA - PREMOG - GRADBENI MATERIAL

Sajevic Ivan

želi veselo veliko noč!

GORICA - Ul. Rabatta, 6 - Tel. 34-94

**TISKARNA
ADRIA D. D.**

želi veselo veliko noč!

TRST - UL. S. ANASTASIO 1/c

KOŠIČ BENEDIKT

želi veselo veliko noč!

TRGOVINA S ČEVLJI - Raštel, 1
USNJARNA IN DEŽNIKI - Raštel, 6

GORICA

Lambretta

želi veselo veliko noč!

GORICA - Corzo Garibaldi, 5

STROJNO MIZARSTVO

**MILIVOJ
PERTOT**

želi veselo veliko noč!

BARKOVLJE BOVETO ŠT. 12

TRGOVINA
ZELENINE**Josip Terčon**

želi veselo veliko noč!

NABREŽINA

NOVA TRGOVINA

DORČE TERČON

ZELENINA - DROGERIJA

želi veselo veliko noč!

SESLJAN

ZLATARNA IN URARNA

KARLO MIKOLJ

želi veselo veliko noč!

TRST - Campo S. Giacomo 3

PEKARNA IN SLASČICARNA

Bratuž

želi veselo veliko noč!

TRST - Ul. dell'Istria 1 - tel. 35-319

PEKARNA IN SLASČICARNA

JAZBECželi svojim cenjenim odjemal-
cem prijateljem in znancem
veselo veliko noč!

NABREŽINA